

Innkalling til Representantskapet Hias IKS

Møtedato: 19.10.2023
Møtested: Sirkula
Møtetid: 17:00 - 19:00

Faste medlemmer innkalles herved til ovennevnte møte.
Eventuelt forfall meldes til toril.nersveen@hias.no eller på tlf. 992 78 926.
Varamedlemmer møter bare etter nærmere innkalling.

SAKSLISTE

Saksnr	Tittel
23/21	Valg av to representanter til å underskrive protokollen
23/22	Gjennomgang av protokoll fra forrige møte
23/23	Behandling av økonomiplan 2024-2027 med budsjett og priser for 2024
23/24	Tertialrapport 2. tertial 2023
23/25	Resultater fra Norsk Vann benchmarking 2022
23/26	Åpen post

Saksbehandler	Arkiv	ArkivsakID
Lise Busterud Nordal		23/156

Saksnr	Utvalg	Type	Dato
23/21	Representantskapet Hias IKS	ST	19.10.2023

Valg av to representanter til å underskrive protokollen

Styrets innstilling:

Ottestad, 14.09.2023

Kjell Magne Brobakken
Styrets leder

Saksbehandler	Arkiv	ArkivsakID
Lise Busterud Nordal		23/156

Saksnr	Utvalg	Type	Dato
23/23	Representantskapet Hias IKS	ST	19.10.2023

Gjennomgang av protokoll fra forrige møte

Styrets innstilling:

Protokoll godkjennes.

Ottestad, 14.09.2023

Kjell Magne Brobakken
Styrets leder

Trykte vedlegg:

Protokoll - Representantskapet Hias IKS - 31.08.2023

Møteprotokoll for Representantskapet Hias IKS

Møtedato: 31.08.2023

Møtested: Møterom Mjøsa, det nye vannbehandlingsanlegget

Møtetid: 19:00 - 21:00

Medlemmer
Anita Ihle Steen
Aud M. Riseng
Bjarne Højsgaard Christiansen
Einar Busterud
Jon Lurås
Marte Larsen Tønseth
Aasa Gjestvang

Forfall meldt fra følgende medlemmer
Odd-Amund Lundberg

Følgende varamedlemmer møtte
Kjersti Røhnebæk

Andre frammøtte
Jarle Pøsche Ruud
Kjell Magne Brobakken
Knut Holen
Lise Busterud Nordal
Mai Riise

SAKSLISTE

Saksnr	Tittel
23/16	Valg av to representanter til å underskrive protokollen
23/17	Gjennomgang av protokoll fra forrige møte
23/18	Økonomiplan 2024-2027 med budsjett og priser for 2024
23/19	Oppdatering av selskapsavtalen etter endringer i IKS-loven
23/20	Åpen post

23/16: Valg av to representanter til å underskrive protokollen

Behandling:

Vedtak:

Anita Ihle Steen og Jon Lurås ble valgt til å signere protokollen sammen med representantskapets ordfører.

23/17: Gjennomgang av protokoll fra forrige møte

Behandling:

Vedtak:

Protokoll godkjennes.

23/18: Økonomiplan 2024-2027 med budsjett og priser for 2024

Styret presenterer årlig sitt forslag til Økonomiplan, budsjett og priser for representantskapet som grunnlag for kommunenes behandling fram til vedtak på representantskapets møte i oktober.

Behandling:

Administrasjonen i Hias ga en redegjørelse i tilknytning til saken i møtet og svarte opp spørsmål fra representantskapet.

Vedtak:

Representantskapet tar til orientering styrets presentasjon av forslag til Økonomiplan 2024 – 2027 med budsjett og priser for 2023 som grunnlag for kommunenes behandling.

Representantskapet ber om at kommunene legger opp til en behandling med sikte på at representantskapet fatter vedtak i sitt møte 19.10.23 etter styrets forslag, som er:

1. *Representantskapet godkjenner forslag til Økonomiplan 2024-2027*
2. *Representantskapet godkjenner økonomiplanens første år som budsjett for 2024*
3. *Prisene for 2024 vedtas slik:*

	Pris eks. mva. 2024 (2023)
Avløp*	kr. 17,11 pr. m ³ (16,06)
Avgift for septik	kr. 356 pr. m ³ (334)
Avgift for tette tanker	kr. 65 pr. m ³ (61)
Avgift for slambehandling	kr. 10.965 pr. tonn tørrstoff (10.295)
Avgift for fettslam	kr. 2.780 pr. m ³ (2.610)
Vann**	kr. 15,60 pr. m ³ (13,77)

* Stipulert m³-pris ved avløpsmengde 7,5 mill. m³ (7,5). Fordeles på bakgrunn av 80 % faste og 20 % variable kostnader.

** Stipulert m³-pris ved vannmengde 6 mill. m³ (6,0). Fordeles på bakgrunn av 85 % faste og 15 % variable kostnader.

4. *Nye låneopptak for vannsiden godkjennes med inntil 53 mill. kr i planperioden, hvorav 43 mil. kr i 2024.*
5. *Nye låneopptak for avløpssiden godkjennes med inntil 112 mill. kr i planperioden, hvorav 46 mill. kr i 2024*

23/19: Oppdatering av selskapsavtalen etter endringer i IKS-loven

Ny IKS-lov ble vedtatt 22.06.2023. I denne saken fremlegger styret i Hias IKS forslag til endringer i selskapsavtalen for at avtalen skal være i tråd med ny IKS-lov. Forslag til revidert selskapsavtale må fremlegges for eierne for likelydende vedtak i alle fire kommunestyrer.

Behandling:

Det ble gitt en redegjørelse for de foreslåtte endringene i selskapsavtalen.

Vedtak:

1. Representantskapet tar til orientering styrets presentasjon av forslag til endringer i

- selskapsavtalen.
2. Representantskapet drøfter videre behandling i eierkommunene. Endringer i selskapsavtalen skal behandles i alle fire kommunene og det var et felles ønske om at den kommer til behandling i sittende kommunestyre (dvs at tiden er knapp). Administrasjonen oversender saken til kommunenes representanter i regional ledergruppe for videre behandling.

23/20: Åpen post

Behandling:

Representantskapet fikk orientering om:

- Arbeidet med ny felles kommunedelplan for vann og avløp. Representantskapet vil være referansegruppe for dette arbeidet.
- Konsekvenser for Hias av ekstremværet "Hans"
- Ny hovedinntaksledning til Hias VBA Sandvika
- Status Heggvin
- Struvittproduksjon i Hias

Vedtak:

Ottestad, 31.08.2023

Aasa Gjestvang

Anita Ihle Steen

Jon Lurås

Saksbehandler	Arkiv	ArkivsakID
Marianne le Fèvre	FAG-012	23/156

Behandling av økonomiplan 2024-2027 med budsjett og priser for 2024

Representantskapet fikk en presentasjon av styrets forslag til økonomiplan 2024-2027 med budsjett og priser for 2024 i sitt møte 31.08.2023. I denne saken fremmes forslaget for beslutning i representantskapet.

STYRETS INNSTILLING:

1. Representantskapet godkjenner forslag til Økonomiplan 2024-2027.
2. Representantskapet godkjenner økonomiplanens første år som budsjett for 2024.
3. Prisene for 2024 vedtas slik:

	Pris eks. mva. 2024 (2023)
Avløp*	kr. 17,11 pr. m ³ (16,06)
Avgift for septuk	kr. 356 pr. m ³ (334)
Avgift for tette tanker	kr. 65 pr. m ³ (61)
Avgift for slambehandling	kr. 10.965 pr. tonn tørrstoff (10.295)
Avgift for fettslam	kr. 2.780 pr. m ³ (2.610)
Vann**	kr. 15,60 pr. m ³ (13,77)

* Stipulert m³-pris ved avløpsmengde 7,5 mill. m³ (7,5). Fordeles på bakgrunn av 80 % faste og 20 % variable kostnader.

** Stipulert m³-pris ved vannmengde 6 mill. m³ (6,0). Fordeles på bakgrunn av 85 % faste og 15 % variable kostnader.

4. Nye låneopptak for vannsiden godkjennes med inntil 53 mill. kr i planperioden, hvorav 43 mill. kr i 2024.
5. Nye låneopptak for avløpssiden godkjennes med inntil 112 mill. kr i planperioden, hvorav 46 mill. kr i 2024.

Hamar, 05.10.2023

Kjell Magne Brobakken (Sign.)
Styrets leder

Trykte vedlegg

Utrykte vedlegg

STYRETS BEHANDLING

Styret behandlet forslag til økonomiplan 2024-2027 i styremøtet 15.08.2023.

ADMINISTRASJONENS VURDERINGER

Administrasjonen har ikke mottatt signaler om at det foreligger prosesser hos eierkommunene som vil innebære endringer i forslaget til Økonomiplan 2024-2027.

FAKTA

Ref. økonomiplandokumentet

PRO OG KONTRA

Ref. økonomiplandokumentet.

ALTERNATIVER TIL INNSTILLINGEN

Alternativ til innstillingen vil være gjenstand for drøfting med eierne i møte og er således ikke forberedt.

RISIKO

Ref. økonomiplandokumentet

KONSEKVENSER FOR BEMANNING

Ref. økonomiplandokumentet

Sammen om et bedre miljø

Økonomiplan 2024-2027

Innhold

2.1 FORUTSETNINGER.....	5
2.2 ØKONOMI-, INVESTERINGS- OG PRISUTVIKLING	7
2.3 BEMANNING	14
DEL 2 - AVDELINGSVISE BUDSJETT OG ØKONOMIPLANER.....	16
3.1 VANN OG AVLØP FELLES	16
3.2 VANN.....	18
3.3 AVLØP.....	26
3.4 PLAN OG PROSJEKT	34
3.5 ADMINISTRATIVE FELLESTJENESTER / STAB	38

1.0 INNLEDNING

Både felles kommunedelplan VA og nåværende strategi har siktet mot hvor Hias skal være i 2023. Selv om arbeidet med ny felles kommunedelplan har startet opp og Hias parallelt vil jobbe med nye mål og strategier for selskapet, vil ikke resultat fra dette arbeidet foreligge før budsjettet for 2024 besluttet. Målet er at disse prosessene skal ferdigstilles i løpet av 2024/2025.

Økonomiplan 2024 – 2027 settes opp i brytningstiden etter utløpet av eksisterende og før nye planer og eierforventinger er etablert. Planen viderefører hovedmålene i eksisterende felles kommunedelplan for VA, og forlenger de overordnede målene for selskapet. Det legges ikke opp til store nye investeringer, vesentlige endringer i organisering, styring eller hva som skal være felles anlegg, funksjoner og prosesser. Statsforvalteren har kommet med varsel om krav til nitrogenfjerning for alle større renseanlegg som har avløp til resipienter med utløp til Oslofjorden. Dette vil bli innarbeidet i utslippstillatelsen for Hias fra 2026. De største investeringene knyttet til dette kravet vil komme etter denne økonomiplanperioden. Hias har derfor behov for å bygge opp selvkostfond på Avløp for å imøtekomme store investeringer som kommer etter 2027. Dette er gjenspeilet i prissettingen for Avløp.

I påvente av ny strategi og kommunedelplan er økonomiplanen satt opp for at Hias skal ha;

- Sikker og stabil drift
 - o Hias skal levere nok, godt og sikkert vann.
 - o Hias skal transportere og behandle avløp fra regionen.
 - o Hias skal ha kompetanse, kapasitet og beredskap tilpasset et oppdatert risikobilde.

- Tilstrekkelig kapasitet
 - o Hias skal dekke framtidig regionalt behov for vann og avløp.
 - o Hias skal møte nye varslede utslippskrav.
 - o Hias skal benytte levetidsbetraktninger i vurdering av investeringer.

- Kontinuerlig forbedring
 - o Hias skal hele tiden identifisere og realisere effektiviseringsgevinster og innsparingsmuligheter.
 - o Hias skal realisere potensialet for gjenvinning av ressurser fra avløpet.
 - o Hias skal styre etter generasjonsprinsippet.

Nøkkeltall 2024			
	Driftsinntekter		Driftsresultat før skatt
	238,1 MNOK 221,2 MNOK*		22,9 MNOK 7,8 MNOK*
	Driftskostnader		Fast ansatte årsverk
	159,5 MNOK 168,0 MNOK*		54,8 54,8*
	Gjeld		Investeringer
	1153 MNOK Låneramme 1200 MNOK		108,6 MNOK 70,4 MNOK*
	Selvkostfond Vann		Selvkostfond Avløp
	-13,5 MNOK -20,3 MNOK*		-1,7 MNOK -17,9 MNOK*
	Vannpris		Avløpspris
	15,60 kr/m³ 13,77 kr/m ³		17,11 kr/m³ 16,06 kr/m ³
*Revidert budsjett 2023.			

DEL 1 - HIAS IKS OPPSUMMERT

2.1 FORUTSETNINGER

Forutsetningene i denne økonomiplanen baserer seg i all hovedsak på anslag fra Norges Bank på makroøkonomiske størrelser (ref. Pengepolitisk rapport 1/23 og 2/23), og anslag fra Kommunalbanken via bankens kundeverktøy KBN Finans:

Tall i %	Faktisk 2022	Budsjett 2023	Prognose 2023	2024	2025	2026	2027	Kommentar
Styringsrente NB	1,30	3,00	3,30	4,10	3,70	3,10	3,10	Norges Banks anslag ref. pengepol. rapp. 2/23
3 mnd Nibor	2,10	3,77	4,09	4,35	4,08	3,49	3,37	Kommunalbankens anslag pr 23.06.23
Lånerente	2,20	4,00	4,23	4,99	4,30	4,02	3,88	Lånerente fastsatt 23.06.23 basert på simuleringer ved bruk av Kommunalbankens verktøy på eksisterende lån.
Selvkostrente	3,54	4,06	4,27	4,28	4,08	3,99	3,95	Kommunalbankens anslag pr 23.06.23
Finansavkastning	1,72	3,67	3,99	4,25	3,98	3,39	3,27	Beltingelser i bank ligger i snitt noe under 3 mnd Nibor, forutsetter 10 punkter under i økonomiplanperioden.
Lønnsvekst	4,30	4,60	5,40	4,40				Prognose for 2023 tilsvare resultat for kommuneoppgjøret. 2024 iht. pengepol. rapp. 1/23. I øk. plan budsjetterer vi i 2024-kr for hele perioden 2024-2027
Prisvekst	5,80	1,6 (4,5)	4,90	3,30				Ihht. pengepol. rapp. 1/23. I øk. plan budsjetterer vi i 2024-kr for hele perioden 2024-2027

Behovet for endringer i forutsetninger gjennom året har blitt påvirket av de store makroøkonomiske endringene som har skjedd, og som er blitt presentert i Pengepolitisk rapport 1/23 i mars og 2/23 i juni. Denne økonomiplanen har forsøkt å ta høyde for utviklingen og benytte de sist oppdaterte tallene fra juni. Dette gjelder først og fremst renteutviklingen. Forutsetningene for lønns- og prisvekster er primært hentet fra Pengepolitisk rapport 1/23. Det er imidlertid viktig å understreke at lønnsoppgjørene uansett baseres på forhandlinger, og vil reflektere de utfordringene bransjen og selskapet står foran til enhver tid for å sikre nødvendig fagkompetanse på VA-området.

Tallene for perioden 2024-2027 er budsjettet i 2024-kroner, det vil si at det ikke er tatt høyde for generell pris- og lønnsvekst etter 2024.

Rentekostnadene er simulert gjennom KBN Finans-verktøyet, og siste gjennomførte simulering er foretatt 23.06.23, det vil si etter at Norges Bank fremla sin Pengepolitisk rapport 2/23. Avdragstid på lån er forutsatt lik avskrivningstid i henhold til *Forskrift om lån og lånevilkår mv. for interkommunale selskaper*. Størrelsen på de årlige låneopptakene er beregnet ut fra å sikre tilstrekkelig likviditet.

Det er revidert budsjett for 2023 (ref. tertialrapport pr 1. tertial), både for drift og investeringer som er lagt til grunn for budsjettet for 2024 og de resterende årene i økonomiplanperioden.

Foreslåtte investeringer er i tråd med *Felles kommunedelplan*, supplert med planer for nødvendige tiltak i perioden etter 2024. Krav til nitrogenrensing har medført planlagte aktiviteter for å imøtekomme dette kravet. Det er foreløpig for tidlig å si noe om hva som vil være den optimale løsningen for Hias, så hovedvekten av investeringene knyttet til dette ligger utenfor økonomiplanperioden.

Eiernes beslutning om at Heggvin Næringspark blir fellesanlegg innebærer at anlegg skal overføres fra Hamar kommune til Hias. I dialog med Hamar kommune ser dette ut til å omfatte overtakelse av anlegg til en verdi på henholdsvis ca. 26 mill. kr for vann og ca. 10 mill. kr for avløp. Overtakelse av anlegg forutsettes gjennomført 01.09.23 for vann og 01.01.24 for avløp, og inkluderes i økonomiplanen fra disse tidspunktene. Utbyggingen på Heggvin medfører også behov for bygging av nye anlegg. Det vil si anlegg som enten er helt nye, eller anlegg som har ligget i planene lengre frem i tid, men som nå må fremskyndes. Det forutsettes at Green Mountain skal dekke store deler av disse investeringene, men også at Hias må dekke deler, spesielt knyttet til det som må fremskyndes.

Spørsmålet om eventuell endring av prinsipp for føring av rehabilitering og ledningsfornyelse som investering eller driftskostnad har vært diskutert de siste årene. Det forutsettes at det vil komme en avklaring på valg av prinsipp gjennom arbeidet med ny kommunedelplan. Inntil dette foreligger, er det i denne økonomiplanen valgt å opprettholde prinsippet om å føre rehabilitering og ledningsfornyelse som investering.

For vann- og avløpsmengdene er det forutsatt tilsvarende nivå som i budsjettet for 2023, det vil si 6 mill. m³ på Vann og 7,5 mill. m³ på Avløp.

Selvkostforskriften med sine begrensninger på antall år med anledning til oppbygging/nedbygging av fond og det å sørge for et tilstrekkelig likviditetsnivå, er førende for å styre prisutviklingen. Selvkostresultatet henger igjen nøye sammen med nivå på priser, totale kostnader og ikke minst rentenivå. I de senere år har det vært behov for å se utviklingen i et lengre perspektiv enn økonomiplanperioden, og det legges derfor ikke lenger opp til at akkumulert over-/underdekning nødvendigvis skal være 0 ved utgangen av økonomiplanperioden. Det legges imidlertid likevel opp til 100 % inndecking i et lengre perspektiv.

Økonomiplanen er for øvrig utarbeidet på basis av eksisterende organisering og ansvarsfordeling, og i tråd med selskapets vedtatte prinsipper for bemanning.

2.2 ØKONOMI-, INVESTERINGS- OG PRISUTVIKLING

Tall fra 2024-2027 er i 2024-kroner.

1.000 kr	Regnskap 2022	Budsjett 2023	Revidert budsjett 2023	Budsjett 2024	2025	2026	2027
Driftsinntekter	171 855	219 683	221 166	238 086	237 086	237 086	228 086
Lønns- og personalkostnad	57 807	62 766	62 278	66 062	66 062	66 062	66 062
Avskrivninger	54 772	59 894	60 917	57 857	59 702	59 384	65 296
Andre driftskostnader	56 880	71 224	53 953	48 552	47 552	47 110	46 939
Fradrag for interne timeinntekter*)	-12 598	-12 193	-9 126	-13 000	-13 000	-13 000	-13 000
Sum driftskostnader	156 860	181 690	168 022	159 471	160 316	159 556	165 297
Driftsresultat	14 995	37 992	53 143	78 615	76 770	77 530	62 789
Finansinntekter	1 406	1 847	2 038	1 747	2 048	1 793	1 769
Finanskostnader	25 208	46 684	47 332	57 420	49 540	45 623	43 226
Sum finansinntekter/-kostnader	-23 802	-44 837	-45 294	-55 673	-47 492	-43 830	-41 457
Årets resultat før skatt	-8 808	-6 845	7 849	22 942	29 278	33 700	21 332
Likviditetsbudsjett							
Årets resultat	-8 808	-6 845	7 849	22 942	29 278	33 700	21 332
+Avskrivninger	54 772	59 894	60 917	57 857	59 702	59 384	65 296
-Avdrag på lån	34 721	42 286	41 619	42 329	44 229	45 162	46 012
+Låneopptak	56 700	40 000	12 800	89 000	25 000	31 000	20 000
-Avsetninger pr 31.12	7 663	2 196	9 657	-	-	-	-
-Investeringer	60 766	56 272	70 372	108 632	67 585	78 491	61 878
Endring likviditet	-486	-7 705	-40 081	18 838	2 166	430	-1 262
Likviditet 31.12.	72 642	46 962	32 561	51 399	53 565	53 995	52 733
Lånesaldo pr. 31.12	1 141 708	1 152 223	1 106 469	1 153 140	1 133 911	1 119 750	1 093 738

*) Samlede kostnader for bruk av eget personell er inkludert i lønns- og personalkostnader og andre driftskostnader. Arbeid som ansatte i Plan og prosjekt utfører på prosjekter belastes det respektive prosjektet med en beregnet timepris pr ansatt (selvkostpris) og blir en del av prosjektkostnaden. For at å få et riktig resultatregnskap føres Plan og prosjekts timeinntekter fra arbeid på investerings- og ledningsfornyelsesprosjekter som redusert driftskostnad i resultatregnskapet.

Priser, inntekter og avgifter til kommunene

Avgifter til kommunene knyttet til vann- og avløpsmengder utgjør 221,9 mill. kr av selskapets totale driftsinntekter i 2024, det vil si vel 93 %. Øvrige inntekter er relatert til mottak av slam, septik og noe eksternt salg av tjenester.

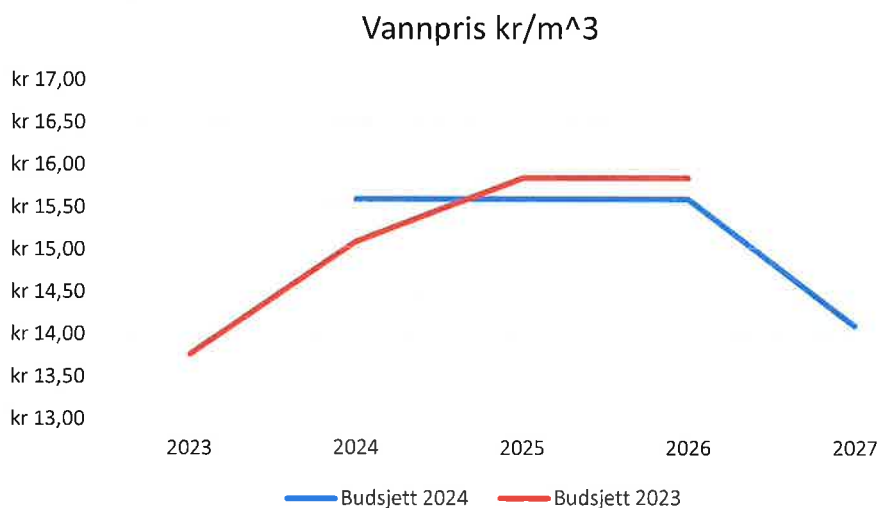
	Budsjett 2023	Revidert budsjett 2023	Budsjett 2024	2025	2026	2027
Totale vann og avløps-avgifter til kommunene	203 070	203 070	221 925	221 925	221 925	212 925
Årlig prisøkning			9,3 %	0,0 %	0,0 %	-4,1 %
Årlig prisøkning forrige økonomiplan (2023-2026)*)			6,9 %	2,1 %	0,0 %	

*) Årlig prisøkning forrige økonomiplan (2023-2026) ble beregnet i 2023-kr.

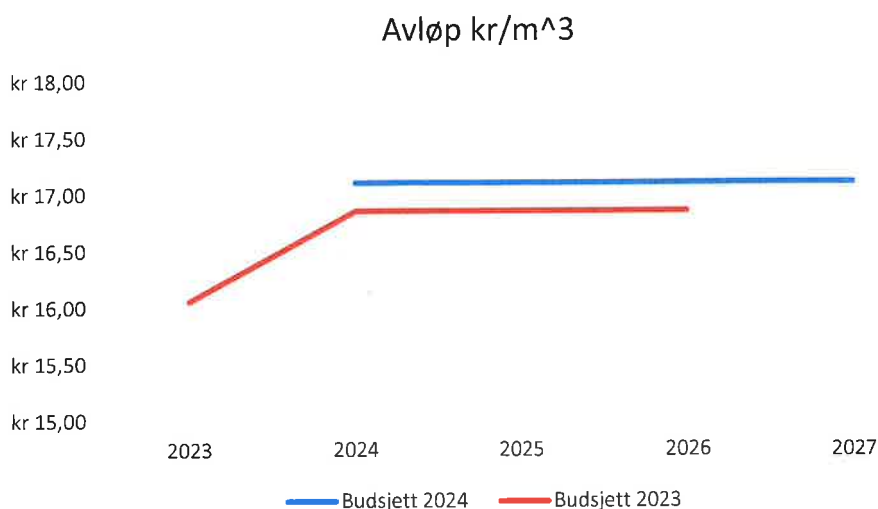
Avgiftsøkningene til kommunene i 2024 utgjør totalt sett 9,3 % i forhold til revidert budsjett for 2023, og for hele økonomiplanperioden utgjør økningen i avgiftene til kommunene 5 %.

Sammenlignet med fjorårets økonomiplan er prisøkningen fra 2024 til 2025 noe høyere, men er i hovedsak et resultat av at denne planen beregnes i 2024-kroner og forrige plan ble beregnet i 2023-kroner. Denne planen har heller ikke lagt opp til prisøkning fra 2024 til 2025. Hensyntatt beregning i 2024-kroner, innebærer dette at denne planen legger opp til mindre prisøkning enn forrige økonomiplan.

I økonomiplan 2023-2026, var det forutsatt en økning i vannprisen (før generell pris- og lønnsvekst) på 10 % fra 2023 til 2024 og 5 % fra 2024 til 2025. I denne økonomiplanen er prisøkningen fra 2023 til 2024 justert opp 13 %. Videre legges det opp til uendret pris fra 2024 til 2026 og en reduksjon i pris på 10 % fra 2026 til 2027. Vannprisen vil med dette være 14,10 kr pr m³ ved utgangen av henholdsvis 2027 (i 2024-kroner). I fjorårets plan var forutsatt vannpris ved utgangen av 2026 15,85 kr pr m³ (i 2023-kroner).

For Avløp var det i økonomiplanen for 2023-2026 forutsatt en økning i avløpsprisen (før generell pris- og lønnsvekst) på 5 % fra 2023 til 2024 og uendret pris fra 2024-2026. I denne økonomiplanen legges det opp til prisøkning på 6,5 % fra 2023 til 2024. Deretter holdes prisen uendret i 2025-2027. Avløpsprisen vil med dette være 17,11 kr pr m³ ved utgangen av 2024 og ut økonomiplanperioden (i 2024-kroner). I fjorårets plan var forutsatt avløpspris ved utgangen av 2026 16,86 kr pr m³ (i 2023-kroner).

Forutsatte priser i økonomiplanen, som vedtas av representantskapet som 2024-priser, (2023-priser i parentes) er:

	Pris eks. mva. 2024 (2023)
Avløp*	kr. 17,11 pr. m ³ (16,06)
Avgift for septik	kr. 356 pr. m ³ (334)
Avgift for tette tanker	kr. 65 pr. m ³ (61)
Avgift for slambehandling	kr. 10.965 pr. tonn tørrstoff (10.295)
Avgift for fettslam	kr. 2.780 pr. m ³ (2.610)
Vann**	kr. 15,60 pr. m ³ (13,77)

* Stipulert m³-pris ved avløpsmengde 7,5 mill. m³ (7,5). Fordeles på bakgrunn av 80 % faste og 20 % variable kostnader.

** Stipulert m³-pris ved vannmengde 6 mill. m³ (6,0). Fordeles på bakgrunn av 85 % faste og 15 % variable kostnader.

Driftskostnader

Totale driftskostnader for 2024 er forutsatt redusert med 8,6 mill. kr (5 %) i forhold til revidert budsjett for 2023. Endringene er relatert til følgende:

- Lønnskostnadene for 2024 ligger 3,8 mill. kr høyere enn revidert budsjett for 2023. Økningen tar hensyn til forventet lønnsvekst, samtidig som ny driftsoperatørstilling på Avløp er tatt inn igjen i budsjettet for 2024, i tillegg er det lagt inn ny mekanikerstilling.
- Avskrivningene er redusert med 3,1 mill. kr i forhold til revidert budsjett for 2023 som følge av fullførte investeringer og at det var en ekstra nedskrivning i 2023 på 4,4 mill. kr knyttet til gassoppgraderingsanlegget ved overgang til gassmotor.
- For driftskostnader belastet investeringer, dvs. timeinntekter til selvkostpris fra tid medgått på investeringsprosjekter, er det en økning på 3,9 mill. kr sammenlignet med revidert budsjett for 2023. Endret prioritering av ressurser underveis i økonomiplanperioden kan påvirke dette beløpet, eksempelvis kan deler av dette erstattes med økt eksternt salg.
- Andre driftskostnader er redusert med 5,4 mill. kr sammenlignet med revidert budsjett for 2023. Se egen spesifisering med kommentarer nedenfor.

Tall i 1000 kr	Arsbudsjett	Revidert budsjett	Arsbudsjett
	2023	2023	2024
Materialer og behandlingskostnader	130	230	230
Frakt og transport	1 900	1 900	1 900
Lokaler og områder inkl. energikostnader	45 312	21 675	17 034
Leie av maskiner, inventar ol	102	139	141
Kjøp av verktøy, inventar og driftsmaterialer	7 210	9 304	10 488
Reparasjoner og vedlikehold	5 490	7 314	6 135
Fremmede tjenester	2 695	4 599	3 651
Kontorkostnad, telefon og porto	5 546	5 676	5 812
Transportmidler	669	775	775
Reise, salg, kontigenter, forsikringer ol	2 170	2 340	2 387
Sum andre driftskostnader	71 224	53 953	48 552

Energikostnadene er en del av posten *Lokaler og områder inkl. energikostnader*. Kjemikalier er en del av *Kjøp av verktøy, inventar og driftsmaterialer*. Reparasjon og vedlikehold ligger på linjen med samme navn.

- I budsjettet for 2024 er det forutsatt en strømpris på 1,64 kr pr kWh. I 2024 forventes ny gassmotor å være i full drift i tillegg til etablering av solcelleanlegg, både på Hias vannbehandlingsanlegg Sandvika og på renseanlegget blokk 1. Disse tiltakene gir henholdsvis et estimert redusert behov for kjøpt strøm med 3 GWh. for gassmotor og 0,35 GWh. for solcelleanleggene. Dette innebærer reduserte energikostnader på 4,6 mill. kr i forhold til revidert budsjett for 2023. Videre utover i økonomiplanperioden

reduseres estimert behov for kjøpt strøm ytterligere med 0,4 mill. kr i 2026 og 0,2 mill. kr i 2027 som følge av ferdigstilling av flere solcelleanlegg.

- I budsjettet for 2024 er 1,2 mill. kr knyttet til anskaffelse av kull til kullfilter flyttet fra området reparasjon og vedlikehold til driftsmateriell.
- I budsjettet for 2024 er det lagt inn 1 mill. kr til evaluering av sluttavanningsteknologi. Dette er et engangsbeløp, og er tatt ut igjen i budsjettet fra 2025.
- I forhold til revidert budsjett 2023 er det en nedgang i bruk av konsulenter og anskaffelser i forbindelse med driftskostnadsprosjekter på 0,9 mill. kr

Finans

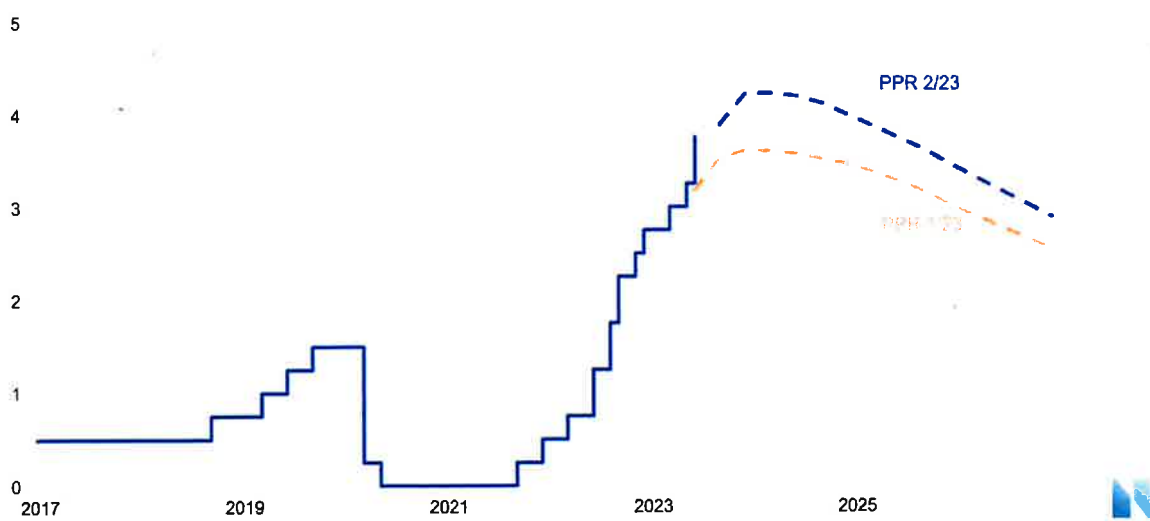
Investeringene har de siste årene i stor grad vært lånefinansiert. Ved inngangen av 2024 er ca. 89 % av bokførte verdier av varige driftsmidler lånefinansiert. I kommende økonomiplan er det behov for å lånefinansiere 52 % av totale investeringer. Dette reduserer total lånefinansieringsgrad til 86 % i 2027.

Lånerenten forventes å stige ytterligere i 2024. Dette, kombinert med nye lån, gjør at totale rentekostnader øker med 10 mill. kr fra 2023 til 2024. Utover i økonomiplanperioden er det forventet en noe lavere rente og at total lånesaldo reduseres. Dette gjør at finanskostnadene reduseres utover i perioden.

Mest sannsynlig hever vi renten igjen i august

Kilde: Norges Bank

Styringsrente. Prosent

Kilde: Norges Bank

Hias har valgt flytende rente på lånene i finansstrategien, da at dette gir lavest kostnad over tid. Flytende rente gir også mindre risiko for selskapet, siden renten da følger markedet på linje med selvkostrenten. Årlige rentekostnader i økonomiplanperioden er beregnet i størrelsesorden 43 - 57 mill. kr, mens rentekostnadene i 2022 beløp seg til 25 mill. kr. En endring på ett prosentpoeng i rentenivået 2024 utgjør endrede rentekostnader på 11,6 mill. kr. Utviklingen av rentenivået i økonomiplanperioden får stor betydning i årene fremover, både med tanke på likviditet, størrelse på nye låneopptak og prisutvikling.

Total låneramme for Hias IKS er regulert i selskapsavtalen. Gjeldende selskapsavtale fra 2022 har en låneramme på 1,2 mrd. kr. I økonomiplan 2024-2027 er lånesaldoen beregnet ved utgangen av hvert år. I denne økonomiplanperioden nås toppen i 2024 med 1,153 mrd. kr. Selskapets låneramme vil altså være tilstrekkelig i hele perioden. Prisutvikling og rentenivå fremover er imidlertid viktige faktorer som kan endre lånebehovet.

Garantiansvar for eierkommunene

I henhold til selskapsavtalen garanterer eierkommunene for lånene til selskapet ut fra sin eierandel i selskapet. Garantiansvaret vil fordele seg slik i økonomiplanperioden:

Tall i mill. kr	Eier- andel	Budsjett 2023	Revidert budsjett 2023	Budsjett 2024	2025	2026	2027
Total lånesaldo Hias IKS pr 31.12.		1 152	1 106	1 153	1 134	1 120	1 094
Hamar kommune	52 %	599	575	600	590	582	569
Løten kommune	7 %	81	77	81	79	78	77
Ringsaker kommune	20 %	230	221	231	227	224	219
Stange kommune	21 %	242	232	242	238	235	230
Totalt	100 %	1 152	1 106	1 153	1 134	1 120	1 094

Eierandelene er basert på vedtatte eierandeler i tråd med gjeldende selskapsavtale av 23.06.16. Selskapsavtalen sier imidlertid at eierandelene skal justeres hvert 5. år. I 2021 ble det derfor fremlagt sak for eierne med forslag om å gjøre endring i eierandeler. Dette ble vedtatt, men fordi eierne ikke har gjennomført endringen (status pr juni-2023) er det heller ikke foretatt oppdatering av eierandeler for fordelingen av garantiansvaret.

Årsresultat og selvkost

Utviklingen i selvkost henger nøye sammen med kostnads- og rentenivå og tilhørende prisutvikling. Innenfor rammene til selvkostforskriften benyttes selvkostfondene til å sørge for en noenlunde jevn prisutvikling over tid. Prisfastsettelsen og utviklingen i selvkost balanseres deretter opp mot likviditetsbehov inkludert vurdering av nivå på låneopptak. Årsresultatet blir en konsekvens av disse forutsetningene. Økte driftskostnader og økt rentenivå får fort store konsekvenser for selvkost. Innhenting av underdekning er nødvendig for å sikre tilstrekkelig likviditet, og innhenting må starte tidlig nok for å være i tråd med regelverket for selvkost.

På Vann er de største investeringene tilknyttet det nye vannbehandlingsanlegget gjennomført. Prisøkning i 2024 bidrar til et positivt årsresultat, som igjen bidrar til å redusere underdekningen på selvkost fra tidligere år. Ved utgangen av 2026 er underdekningen inndeckt inn i sin helhet. Om ikke det tilkommer større investeringsbehov, eller oppstår uforutsette forhold, så vil det gi grunnlag for å kunne sette ned igjen vannprisen fra 2027.

På Avløp bidrar prisøkning i 2024 både til positive årsresultater og synkende underdekning på selvkost. Ved å opprettholde prisen i 2025-2027 blir det positive årsresultater og grunnlag for overdekning på selvkost. Det er valgt å legge opp til overdekning i disse årene med tanke på å legge et grunnlag for å kunne håndtere investeringsbehovene som kommer som følge av nye krav om nitrogenrensing. I denne økonomiplanen er det bare inkludert investeringer til planlegging og uttesting. Hoveddelen med kostnader knyttet til bygging forutsettes å komme etter økonomiplanperioden.

På begge selvkostområdene er andelen kapitalkostnader økende, noe som gjør at selvkostberegningene blir relativt rentesensitive og risikoen for endringer i over-/underdekningen blir stor. Endres rentenivået i 2024 med ett prosentpoeng, vil selvkostfondene endres med henholdsvis ca. 8 mill. kr. på Vann og vel 5 mill. kr på Avløp.

Selvkostberegningene ser slik ut:

		Regnskap 2022	Budsjett 2023	Revidert budsjett 2023	Økonomi- plan 2024	Økonomi- plan 2025	Økonomi- plan 2026	Økonomi- plan 2027
VANN	Selvkostgrad dette året	81 %	93 %	99 %	109 %	109 %	110 %	100 %
	Saldo selvkostfond pr 01.01.	-3 138	-18 368	-18 368	-20 329	-13 450	-5 968	2 159
	Årets avsetning til selvkostfond/bruk av selvkostfond	-14 857	-5 972	-1 152	7 587	7 871	8 201	-193
	Kalkulatorisk rente på selvkostfond	-374	-867	-809	-708	-388	-75	81
	Saldo selvkostfond pr 31.12	-18 368	-25 207	-20 329	-13 450	-5 968	2 159	2 047
1) %-andel kapitalkostnader	63 %	59 %	67 %	67 %	67 %	67 %	66 %	
AVLØP	Selvkostgrad dette året	88 %	95 %	99 %	115 %	114 %	115 %	109 %
	Saldo selvkostfond pr 01.01.	-2 367	-16 038	-16 038	-17 875	-1 737	14 313	32 063
	Årets avsetning til selvkostfond/bruk av selvkostfond	-13 351	-5 107	-1 128	16 549	15 789	16 843	10 678
	Kalkulatorisk rente på selvkostfond	-320	-775	-709	-411	251	907	1 477
	Saldo selvkostfond pr 31.12	-16 038	-22 920	-17 875	-1 737	14 313	32 063	44 218
1) %-andel kapitalkostnader	42 %	42 %	44 %	45 %	46 %	46 %	49 %	
	Kalkulasjonsrente selvkost	3,54 %	4,06 %	4,27 %	4,28 %	4,08 %	3,99 %	3,95 %

1) Viser hvor stor andel kapitalkostnader utgjør av årets gebyrgrunnlag (Kapitalkostnader = avskrivninger + kalkulatoriske renter ihht. selvkostreglementet)

Detaljer om selvkost er omtalt under henholdsvis kapittel 3.2 Vann og 3.3 Avløp.

Årsresultatet ender som en konsekvens av dette med positive 22,9 mill. kr i 2024.

Årsresultatene forblir positive ut økonomiplanperioden.

Investeringer

Avdeling	Budsjett 2023	Rev.bud 2023	2024	2025	2026	2027	Sum 5-års periode
Vann	24 774	46 700	56 963	23 486	12 407	30 914	170 470
Avløp	25 860	18 233	49 434	42 924	64 909	29 837	205 337
VA-felles	5 214	4 714	1 510	750	750	703	8 427
Plan og prosjekt	-	300	-	-	-	-	300
Administrative fellestjenester/stab	425	425	425	425	425	425	2 125
Totalsum	56 272	70 372	108 332	67 585	78 491	61 878	386 659

Investeringsbudsjettene er kommentert av hver avdeling. Investeringsprogrammene er i tråd med investeringene som ligger inne i KDP – VA, med prioriterte tillegg fra nye saneringsplaner for transportanleggene både for Vann og Avløp. Investeringsbudsjettene omfatter også ledningsfornyelse. Det er imidlertid ikke fullt ut tatt høyde for investeringsbehov som følge nitrogenkrav fra 01.01.27, da hoveddelen knyttet til bygging vil komme etter utløpet av denne økonomiplanperioden.

2.3 BEMANNING**Antall ansatte**

Avdeling	Revidert budsjett 2023 pr 31/12		Budsjett 2024 pr 31/12	
	Ansatte	Årsverk	Ansatte	Årsverk
Faste:				
Drift	29	28,8	31	30,8
Plan og prosjekt	17	17	16	16
Administrative fellestjenester/ Stab	9	9	8	8
Totalt	55	54,8	55	54,8
Midlertidige:				
Vikarer	0	0	0	0
Trainee	1	1	1	1
Lærlinger	3	3	3	3
Totalt inkl. midlertidige	59,0	58,8	59,0	58,8

Grunnlaget for vurdering av bemanningen i Hias er basert på vedtatte bemanningsprinsipper for selskapet.

I revidert budsjett for 2023 er det lagt inn ny stilling som automatiker. Ny driftsoperatørstilling ble tatt ut i revidert budsjett for 2023, men er lagt inn igjen i budsjettet for 2024. Fra 2024 er det også lagt inn ny stilling som mekaniker. Antall faste årsverk øker dermed med to i forhold til revidert budsjett for 2023. For administrative fellestjenester/stab er det en nedgang på en ansatt som følge av ansatt som går av med pensjon i slutten av 2023. Det blir ingen nyansettelse i denne stillingen da arbeidsoppgaver blir omfordelt på avdelingen. I 2024 er det en nedgang på en ansatt på Plan og prosjekt som følge av en ansatt som overføres til Drift, samtidig som en ansatt der går av med pensjon.

Som følge av at det har vært vanskelig å få tak i automasjonslærling høsten 2023 har selskapet pr i dag bare to lærlinger. Ambisjonen er imidlertid å ha tre lærlinger, dette er tatt høyde for i budsjettet. Det forutsettes også at selskapet til enhver tid har en trainee.

DEL 2 - AVDELINGSVISE BUDSJETT OG ØKONOMIPLANER

3.1 VANN OG AVLØP FELLES

Bemanning og kompetanse:

Det er viktig med tilstrekkelig kompetanse og kapasitet internt til å utføre nødvendige service og reparasjoner til riktig tid, slik at vi ikke kommer på etterskudd med vedlikehold. I budsjettet for 2024 er det lagt inn ekstra bemanningsbehov knyttet til slambehandling og mekaniker fra januar 2024.

Lærlinger

Hias er godkjent som lærebedrift i automatiseringsfaget, kjemiprosessfaget og industrimekanikerfaget. I økonomiplanen er det forutsatt at vi annethvert år tar inn én lærling i hvert av disse fagene. Inntak blir vurdert ut fra aktuelle søkere.

Vakt og beredskap

Dagens vaktordning er basert på oppringt hjemnevakt som har tilgang til støttepersonell og beredskapspersonell ved behov.

Investeringsoversikt for VA-felles

Investeringsplan (i 1000 kr)

Programområde	Prosjektområde	Budsjett 2023	Rev.bud 2023	2024	2025	2026	2027	Sum 5-års periode
Gjødselbrikken/ RA	Investeringsprosjekter	984	1 010	-	-	-	703	1 713
Sum ansvar Plan og prosjekt		984	1 010	-	-	-	703	1 713
Prosjekter internt i Drift	VA-felles	4 230	3 704	1 510	750	750	-	6 714
Total		5 214	4 714	1 510	750	750	703	8 427

Ubenyttet ramme fra 2022 er innarbeidet i prognose 2023 og økonomiplan 2024-2027.

Investeringsprosjekter renseanlegget

DP Reservevarmekilde for nytt vannbehandlingsanlegg og renseanlegget

Resterende arbeid er montering av elektrokjeler. Dette henger på kapasiteten til verksted. Det har blitt utført grep underveis i prosjektet som har ført til rimeligere løsninger, dermed forventes det at dette prosjektet vil gå under budsjett. Prognosen for prosjektet er derfor redusert med 1 mill. kr i forhold til forrige økonomiplan.

Bygge inn Kjørebbru/nye garasje plasser

I 2027 er det planlagt å bygge inn kjørebbru for opprettelse av nye garasje plasser.

(Resten av prosjektområdet «Investeringsprosjekter» er omtalt under 3.3 Avløp)

Øvrige investeringer VA-felles

Total investeringskostnad for prosjektet kaldt rørlager er 2,8 mill. kr, og dette er på samme nivå som forrige økonomiplan. Prosjektet skal etter planen gjennomføres i 2023. Rørlageret er planlagt etablert der gassoppgraderingsanlegget er lokalisert, og dette må avvikles før rørlageret kan etableres.

I økonomiplanperioden er det i tillegg forutsatt utskifting av biler, utstyr/verktøy til verksted og ny lift.

3.2 VANN

Investerings- og ledningsfornyelsesplanene for Hias vann er basert på følgende:

- Felles kommunedelplan vann og avløp 2014-2023 Hamar-Løten-Ringsaker-Stange
- Hovedplan vann 2010-2022
- Saneringsplan vann 2018-2029

Økonomi- og investeringsoversikt med kommentarer

1.000 kr	Regnskap 2022	Budsjett 2023	Revidert budsjett 2023	Budsjett 2024	2025	2026	2027
Driftsinntekter	62 087	82 620	82 620	93 600	93 600	93 600	84 600
Lønns- og personalkostnad	6 891	7 561	7 294	8 223	8 223	8 223	8 223
Avskrivninger	22 643	22 693	24 661	24 773	25 433	26 182	26 145
Andre driftskostnader	22 219	29 326	20 881	20 832	20 782	20 715	20 638
Sum driftskostnader	51 752	59 579	52 836	53 828	54 438	55 121	55 006
Driftsresultat	10 335	23 041	29 784	39 772	39 162	38 479	29 594
Finansinntekter	1 094	702	2 275	996	840	950	637
Finanskostnader	15 286	28 928	29 547	35 738	30 257	27 259	25 729
Sum finansinntekter/-kostnader	-14 192	-28 226	-27 272	-34 742	-29 418	-26 309	-25 092
Årets resultat	-3 857	-5 186	2 512	5 030	9 744	12 170	4 502
Selvkostgrad vann pr. år	80,7 %	91,9 %	98,6 %	108,8 %	109,2 %	109,6 %	99,8 %
Akk. Over-/underdekning	-18 368	-33 063	-20 329	-13 450	-5 968	2 159	2 047
Likviditetsbudsjett							
Årets resultat	-3 857	-5 353	2 512	5 030	9 744	12 170	4 502
+Avskrivninger	22 643	22 693	24 661	24 773	25 433	26 182	26 145
-Avdrag på lån	16 275	22 483	22 233	22 950	23 666	23 666	23 833
+Låneopptak	35 700	15 000	12 800	43 000	-	-	10 000
-Avsetninger pr 31.12	2 503	1 098	2 503	-	-	-	-
-Investeringer	23 858	24 774	46 700	56 963	23 486	12 407	30 914
Endring likviditet	11 851	-16 015	-31 462	-7 110	-11 976	2 279	-14 100

Gjennomsnittlig vannleveranse de siste to årene har vært på ca. 6,0 mill. m³. På bakgrunn av dette, og med kunnskap om lekkasjesituasjonen i tillegg til ambisjonsnivået for ledningsfornyelse i kommunene og Hias, forutsettes budsjettet vannleveranse pr. år uendret på 6,0 mill. m³ for perioden fra 2024 og fremover.

Priser, inntekter og avgifter til kommunene

Med kostnadsøkninger, spesielt knyttet til renter, og tilhørende press på selvkost og likviditet er det nå behov for å øke prisen i starten av denne økonomiplanen. I økonomiplan for 2023-2026 var det lagt opp til prisøkning på 10 % i 2024 og 5 % i 2025. Utviklingen i selvkost og likviditet gjør det nødvendig med ytterligere prisøkning i 2024. Prisøkning fra i 2023 til 2024 blir dermed på 13 % i denne økonomiplanen. Deretter holdes uendret fra 2024 til 2026 før prisen settes ned 10 % i 2027. Vannprisen vil med dette være 14,10 kr pr m³ ved utgangen av 2027 (i 2024-

kroner). I fjorårets plan var forutsatt vannpris ved utgangen av 2026 15,85 kr pr m³ (i 2023-kroner).

Oppsummert er det lagt inn følgende forutsetninger:

	Budsjett 2023	Revidert budsjett 2023	Budsjett 2024	2025	2026	2027
Budsjettert mengde (mill. m ³)	6	6	6	6	6	6
Avgift fra kommunene (1000 kr.)	82 620	82 620	93 600	93 600	93 600	84 600
Vannpris kr/m ³	13,77	13,77	15,60	15,60	15,60	14,10

Beregnet vannpris gjelder ved budsjettert mengde vann.

Driftskostnader

Driftskostnadene for 2024 øker med 1 mill. kr (1,9 %) sammenlignet med revidert budsjett for 2023. Lønns- og personalkostnader er økt med 0,9 mill. kr i forhold til revidert budsjett for 2023 som følge av vann sin andel av driftsoperatørstilling og mekanikerstilling, i tillegg til generell lønnsvekst i tråd med forutsetningene. De årlige avskrivningene ligger relativt stabilt i økonomiplanperioden med en liten økende trend fram til 2026 som følge av ferdigstillelse av investeringsprosjekter. Andre driftskostnader er opprettholdt på nivå med revidert budsjett 2023.

Finans

I økonomiplanperioden er det lagt opp til en prisøkning i 2024, for å redusere underdekningen på selvkost. For perioden 2025-2026 holdes prisen på 2024-nivå, for så å bli noe redusert i 2027. Dette medfører en bedret likviditet, og 43 % av investeringene i perioden må lånefinansieres.

Det er i snitt forutsatt 30 års tilbakebetaling av lån, tilsvarende investeringenes forventede avskrivningstid. Økt lånerente kombinert med nye lån, hovedsakelig i 2024, medfører en forventet økning i rentekostnader i 2024. Utover i perioden reduseres rentekostnadene i takt med forventet lavere rentenivå og redusert restgjeld som følge av betalte avdrag. Restgjeld er forventet å være på sitt høyeste i 2024 med 718,6 mill. kr.

Årsresultat og selvkost

På Vann er de største investeringene i tilknytning til det nye vannbehandlingsanlegget gjennomført, og en prisøkning i 2024 vil bidra til et positivt årsresultat, noe som igjen reduserer underdekningen på selvkost fra tidligere år. Ved utgangen av 2026 er underdekningen inndekket inn i sin helhet. Gitt at det ikke oppstår uforutsette forhold så vil det gi grunnlag for å kunne sette ned igjen vannprisen i perioden fra 2027.

Som følge av stor andel kapitalkostnader er imidlertid selvkostberegningene på Vann svært rentesensitive. Dette innebærer stor risiko for endringer i over-/underdekningen. Endres rentenivået i 2024 med ett prosentpoeng, vil selvkostfondet på Vann endres med ca. 8 mill. kr.

Investeringer

Investeringsplan (i 1000 kr)

Programområde	Prosjektområde	Budsjett 2023	Rev.bud 2023	2024	2025	2026	2027	Sum 5-års periode
Vannforsyning	Etablering av fibersamband	1 372	1 632	100	-	-	-	1 732
	Hamar nord - Frøbergsberget	727	2 125	-	-	2 200	6 000	10 325
	Midtstranda - Hubred	9 840	2 500	15 390	18 456	6 000	14 376	56 722
	Nytt Hias VBA	4 336	31 411	-	500	-	-	31 911
	Stange - Tangen	-	-	-	-	-	-	-
	Trykksøner	-	-	1 716	-	-	-	1 716
	Utestasjoner	-	-	3 281	-	-	-	3 281
Sanering og rehabilitering vann	Sanering og rehabilitering	7 273	7 506	10 158	4 080	3 757	10 288	35 789
Overtakelse anlegg fra Hamar kommune	Heggvin Næringspark			25 544				
Sum ansvar Plan og prosjekt		23 549	45 175	56 188	23 036	11 957	30 664	141 476
Prosjekter internt i Drift	Vann	1 225	1 525	775	450	450	250	3 450
Total		24 774	46 700	56 963	23 486	12 407	30 914	144 926

Ubenyttet ramme fra 2022 er innarbeidet i prognose 2023 og økonomiplan 2024-2027.

Etablering av fibersamband

Prosjektområdet er forankret i Hias' hovedplan for kommunikasjon. Prosjektområdet skal sørge for at det opprettes fibersamband for rask og sikker styring og overvåking av vannforsynings- og avløpsanleggene.

- Prioritet 1: Det opprettes en sammenhengende linje med egne fiberkabler på strekningen Hias Renseanlegget, (Hovedsentral)-Arstad-Åkersvika-Flagstad-Nydal-Furuberget-Nedre Furuberget pumpestasjon og videre til Børstad pumpestasjon og Hubred høydebasseng.
- Prioritet 2: Det opprettes fibersamband mellom Stange vannbehandlingsanlegg og Grønstad høydebasseng.
- Prioritet 3: Det etableres fibersamband mellom Arstad pumpestasjon og Grønstad høydebasseng.
- Prioritet 4: Hias renseanlegg – Nedre Furuberget pumpestasjon, (sjøkabel).

Nødvendige anlegg for etablering av fibersamband prioritet 1 er under utførelse, og er planlagt ferdigstilt i 2023, med unntak av koblingen ved Vien. Her får vi ikke tilgang som følge av pågående konflikt mellom Nye Veier og Miljømyndighetene. Gjennomføringen av denne koblingen er derfor lagt til 2024. Fiber til Hubred høydebasseng og Børstad pumpestasjon er imidlertid lagt etter 2027 fordi trekkerør først blir lagt når nye ledninger etableres. Dette vil ikke være ferdig lagt før etter 2027. Anlegg for etablering av prioritet 2, 3 og 4 er lagt inn etter økonomiplanperioden. Total investering for prosjektområdet er beregnet til kr 8,7 mill. kr, hvor kr 3 mill. kr ligger inne i økonomiplanperioden. Dette er på samme nivå som forrige økonomiplan. Prognosen for anlegg med utførelse etter 2026 er på hovedplannivå, og det er derfor knyttet stor usikkerhet til disse.

Hamar Nord – Frøbergsberget – Nydal

Prosjektområdet inngår i gjennomføring av hovedplan vannforsyning, som ble vedtatt av styret i 2011 og revidert i 2012.

Prosjektområdet er også forankret i felles kommunedelplan 2014-2023.

Prosjektområdet omfatter anlegg som skal sikre vannforsyningen til nye utbyggingsområder for bolig og næringsvirksomhet (Hamar Nord, Stafsberg, Nydal og Trehørningen). Prosjektene omfatter nytt høydebasseng, pumpestasjoner, trykksoner og overføringsledninger. Flere delprosjekter er avsluttet og andre pågår. Bygging av høydebassenget er skjøvet frem i tid, med oppstart planlegging i 2026. Dette er en endring i forhold til felles kommunedelplan hvor høydebassenget lå inne fra 2021 til 2023.

Total investering for prosjektområdet er beregnet til 95,2 mill. kr, hvor 73,4 mill. kr ligger inne i økonomiplanperioden. Prognosen etter 2027 utgjør 21,8 mill. kr. I forhold til forrige økonomiplan er investeringskostnaden på samme nivå. Prognosen for delprosjekter som ikke er startet opp enda er på hovedplannivå, og det er derfor knyttet stor usikkerhet til disse.

Midtstranda – Hubred

Prosjektområdet inngår i gjennomføring av hovedplan vannforsyning, som ble vedtatt av styret i 2011 og revidert i 2012.

Prosjektområdet er også forankret i felles kommunedelplan 2014-2023. For prosjekter

som ikke er igangsatt, er kostnads-overslagene på hovedplannivå og forprosjektnivå og det er derfor knyttet usikkerhet til disse.

Prosjektområdet omfatter etablering av vannledning fra Bekkelaget over Midtstranda til Ridabu, vannledning fra Ridabu til Hubred, vannledning fra Midtstranda til Børstad og utvidelse av Hubred høydebasseng. Behov for økt bassengvolum for sone Hubred har medført flytting av bassengvolum fra sone Hamar nord. Dette er en endring i forhold til felles kommunedelplan.

Flere delprosjekter er ferdigstilt. Ledning mellom Ridabu og Hubred er planlagt bygd i tre etapper, hvor to gjennomføres etter økonomiplanperioden.

Behov for økt vannmengde mot Løten som følge av etablering av Heggvin Næringspark og gjennomførte nettberegninger i forbindelse med prosjektet, har avdekket behov for å øke dimensjonen på ledning fra Ridabu til Hubred fra DN 400 til DN 500. Videre er det avdekket at etappe 2 av ledningsanlegget må etableres så snart som mulig for å ha tilstrekkelig kapasitet for leveranse til Heggvin. Det er også avdekket at etappe 1 av ledningsanlegget må etableres før 2030 og planlegging forutsettes å starte opp i 2027. I gjeldende økonomiplan ligger etappe 2 til gjennomføring i 2022-til 2024. Oppstart av prosjektet er forsinket, og gjennomføres i 2023/2024/2025. Videre er lengden på

etappe 2 økt med 450 meter for å unngå anleggsarbeid på samme jorde i to omganger. Etappe 3 er redusert tilsvarende.

Planlegging for bygging av nytt Hubred HB er forutsatt med oppstart i 2025, med oppstart bygging i 2026.

Investeringskostnaden for prosjektområdet er beregnet til 189,2 mill. kr, hvorav 119,4 mill.kr ligger inne i økonomiplanperioden. Prognose etter 2027 utgjør 69,8 mill. kr. I forhold til forrige økonomiplan er investeringskostnaden for prosjektområdet økt med 20 mill. kr. Årsaken til dette er følgende:

- Det er avdekket at enhetspriser som er benyttet for Hias DN 400 vannledning ledning fra Ridabu til Hubred er for lave, og dette har ført til en økning av budsjettet på 6,4 mill. kr.
- Behov for økt vannmengde mot Løten som følge av etablering av Heggvin Næringspark har avdekket behov for å øke dimensjon på ledning fra Ridabu til Hubred fra DN 400 til DN 500. Dette har ført til en økning i budsjettet på 9,4 mill. kr.
- Prisstigning på 4,1 mill. kr fra 2023 til 2024.

Nytt Hias Vannbehandlingsanlegg

Prosjektområdet har som hovedformål å oppfylle drikkevannsforskriftens krav om tilstrekkelige hygieniske barrierer i vannbehandlingen mot bakterier, virus og parasitter. I tillegg til vannbehandlingsanlegget inngår

overføringsledninger og nødvendige pumpestasjoner for tilknytning til eksisterende overføringsnett, i prosjektområdet. Prosjektområdet er videre forankret i felles kommunedelplan 2014-2023. Det nye vannbehandlingsanlegget ble satt på drift mot nettet med korte inntaksledninger i mars 2022.

Anleggsarbeidene knyttet til forlengelse av inntaksledningene var opprinnelig planlagt ferdigstilt i løpet av 2022. Ved senkning av hovedinntaket havarerte ledningen, og den ligger på bunnen av Mjøsa. Hias' standpunkt er at EB Marine er ansvarlig for havariet, og dette har vært utgangspunktet i forhandlinger med EB Marine. I juli ble det inngått en forliksavtale, og ledningen skal ferdigstilles innen utløpet av året.

Hias har sendt inn anbefaling til Statsforvalteren om å la den havarerte inntaksledningen bli liggende i Mjøsa. Hias' anbefaling er underbygget med en risikovurdering. Hias har ikke mottatt svar fra Statsforvalteren.

Total investering for prosjektområdet er på 437,7 mill. kr. Dette er en reduksjon i forhold til forrige økonomiplan på 11,0 mill. kr som følge av besparelse i forhold til budsjett for byggentreprisen. Det er ikke tatt høyde for følgende i gjeldende budsjett:

- Økte kostnader som følge av et eventuelt pålegg fra Stadsforvalteren om fjerning av havarert inntaksledning i Mjøsa med påfølgende avhending.

Styrke forsyningen til Tangen

Prosjektet omfatter utredning og utbygging av ledningsanlegg, høydebasseng og pumpestasjoner for å sikre tosidig forsyning til områdene Gata - Tangen. I felles kommunedelplan er det lagt opp til interkommunalt eierskap av eksisterende og nye forsyningsanlegg i denne ringen. Endret eierskap og etablering av nyanlegg forutsettes først utført når tilrettelegging for en større utbygging i Tangen-området blir gjennomført. I felles kommunedelplan ble det lagt inn midler for oppstart av prosjektet i 2022/2023.

Total investering for prosjektområdet er 142,3 mill. kr, hvorav 1,6 mill. kr gjelder ferdigstilte prosjekter. Prognosen etter 2027 utgjør 140,7 mill. kr. Dette er på samme nivå som forrige økonomiplan. Det er ikke realistisk med oppstart av prosjektet som forutsatt i felles kommunedelplan, og utbyggingen av ring Tangen er forutsatt etter økonomiplanperioden. Beregnet investeringskostnad er på skisseprosjektnivå, og det er knyttet stor usikkerhet til prognosen.

Nytt trykksonesystem

Prosjektområdet inngår i gjennomføring av hovedplan vannforsyning, som ble vedtatt av styret i 2011 og revidert i 2012. Prosjektområdet er også forankret i felles kommunedelplan 2014-2023.

Nytt trykksonesystem skal gi et mer energioptimalt system med riktige trykkforhold i nettet, god utnyttelse av bassengvolumer og forhindre for høyt trykk i nedre del av Hamar ved ensidig forsyning fra Stange og ved forsyning fra nytt vannbehandlingsanlegg på Nordsveodden.

Fase 1, etablering av manuell stengeplan for nedre sone i Hamar, og fase 2, dele nedre sone i Hamar permanent, er gjennomført. Fase 3, permanent deling av dagens trykksone i nedre Bekkelaget, er planlagt gjennomført i 2024, og vil utføres i nært samarbeid med Stange kommune.

Total investering for prosjektområdet er beregnet til 9,4 mill.kr, noe som er på nivå med forrige økonomiplan. Prognosen for etablering av trykksone fase 3 er på hovedplannivå, og det er derfor knyttet stor usikkerhet til denne.

Utestasjoner

Utbyggingen av Heggvin Næringspark og datalagringscenter medfører at Hias må oppgradere og øke kapasiteten ved pumpestasjonene Hubred, Lageråa, Tofsrud og Vensli. Kostnadene for dette skal dekkes av utbygger Green Mountain. Stasjonene Lageråa, Tofsrud og Vensli har behov for bygningsmessig vedlikehold, som nytt tak, skifte av kledning og fjerning av asbestementplanter i vegger og tak. Dette utføres samtidig med kapasitetsøkningen. Videre er det nødvendig med mindre tiltak for å bedre skallsikringen for Opsahl og Østås høydebasseng. (Østås

høydebasseng er i dag Hamar kommunes anlegg, men det er besluttet å overføre eierskapet til Hias.) Kostnader til bygningsmessig vedlikehold og oppgradering av skallsikringen kan ikke belastes Green Mountain, og det er lagt inn 2,9 mill. kr i 2024 for å ta høyde for dette. Prognosen for rehabiliteringsarbeidene er på skisseprosjektnivå, og det er knyttet usikkerhet til denne.

Total investering for prosjektområdet er beregnet til 41,1 mill. Kr, hvor 2,9 mill. kr ligger inne i økonomiplanperioden og ferdigstilte prosjekter utgjør 38,3 mill. kr.

Sanering og rehabilitering av vannledninger

Prioriteringene i prosjektområdet bygger på saneringsplanen vann 2018-2029 og felles Kommunedelplan VA. Grunnet Heggvin næringspark med dertil forandring av rammebetingelser for vannleveranser, er det nødvendig å foreta noen endringer i prioriteringene i saneringsprosjekter for vann de neste årene. Dernest viser nettmodell vann at ny og større vannledning mot Hubred høydebasseng er det viktigste prosjektet for vannsikkerheten i regionen, og må prioriteres før øvrige saneringsprosjekter.

På grunn av meget høy aktivitet i Hias, med nytt vannverk, nytt biotrinn på Hias renseanlegg og dobbeltsporet jernbane, har det vært en lengre periode med begrensede ressurser. Dette har ført til utsettelse av

prosjekter opp mot tiltenkt gjennomføring i saneringsplan vann.

For økonomiplanperioden 2024-2027 vil det, basert på overnevnte forhold, bli en noe justert prioritering av prosjektene. Det har vært en intern diskusjon med programansvarlig vann, driftsleder og modellansvarlig vann for å prioritere prosjekter.

For å prioritere de riktige saneringsprosjektene videre fremover, er det viktig å få på plass en ny hovedplan vann med mer detaljert og oppdatert vannmodellering.

I Økonomiplan 2024-2027 er det lagt inn en forventet prisstigning på 3,3 % på de alle fleste prosjektene.

Pågående prosjekter:

Det er kun **E6-Arneberg** som er satt i gang, og som vil pågå videre i økonomiplanperioden. E6-Arneberg er et fellesprosjekt med Stange kommune. Ekspropriasjonssak er endelig avklart vedr. det å kunne tiltre arealer, mens selve skjønnsdelen med kostnadsoppgjør fortsatt er uavklart. Hias' vannledning må være satt i drift senest 1.april 2024 på grunn av vannsikkerhet og andre tiltak i nettet for å sikre vann til Heggvin næringspark. Kostnader er justert opp mer enn 3,3 % grunnet risiko vedr. ekspropriasjonssak og kostnadsdeling med Stange kommune og økt antall Hias-kummer.

Planlagte prosjekter i økonomiplan perioden:

Under følger en beskrivelse av planlagte prosjekter i prioritert rekkefølge:

Prosjektet **Høyvangvegen/Midtvangvegen** var opprinnelig planlagt i Saneringsplan vann i perioden 2025-2027. Det foreslås nå å splitte prosjektet i ulike faser, der de dårligste delene av nettet tas først. Så antas det en videre trinnvis sanering etter hvert som delstrekker blir saneringsmodne. I første omgang splittes prosjektet i fase 1 og fase 2. **Høyvangvegen/Midtvangvegen fase 1** er lagt inn i økonomiplanen i 2025 med utblokking av ca. 670m ledning.

Høyvangvegen/Midtvangvegen fase 2 er flyttet til etter økonomiplanperioden.

Prosjektet **Løten Brenneri-Løten kirke-Vensli** var i henhold til saneringsplan vann tiltenkt gjennomført i 2024-2026, men grunnet kapasitetsutfordringer internt er prosjektet flyttet til 2025-2027. Dette opprettholdes i ny plan. Dette prosjektet kan også være godt egnet for NoDig. Prosjektet må av kapasitetsmessige grunner prioriteres opp sammenlignet med andre saneringsprosjekter.

Skjelve-Bjørnstad prosjektet var opprinnelig planlagt gjennomført i perioden 2021-2023, men grunnet kapasitetsutfordringer internt var prosjektet flyttet ut til 2024-2026 i forrige økonomiplan. På grunn av Heggvin næringspark og nye nettmodelleringer flyttes prosjektet ytterligere ut i tid, og er nå satt opp i perioden 2027-2029. Strekket skal rehabiliteres grunnet delvis dårlig ledning, dårlige kummer og behov for oppdimensjonering av ledning for fremtidig vannbehov. Prosjektet er tiltenkt som et NoDig-prosjekt.

Prosjektene **Furubergveien/Utfarten - krysset Furubergv/Måsabekkv.** og **Holsvegen – Ingeberg Pumpestasjon**, som lå inne i forrige økonomiplan, er flyttet til etter økonomiplan perioden.

Øvrige investeringer Vann

Utover generell rehabilitering av bygningsmassen er det i perioden satt av midler til utskifting av PLS (programmerbar logisk styring) og pumper.

3.3 AVLØP

Investerings- og ledningsfornyelsesplanene for Hias avløp er basert på følgende dokumenter:

- Felles kommunedelplan vann og avløp 2014-2023 Hamar-Løten-Ringsaker-Stange
- Skisseprosjekt for oppgradering og rehabilitering av renseanlegget 2011
- Hovedplan transportsystemet for avløp 2014

Økonomi- og investeringsoversikt med kommentarer

1.000 kr	Regnskap 2022	Budsjett 2023	Revidert budsjett 2023	Budsjett 2024	2025	2026	2027
Driftsinntekter	108 254	135 834	134 204	141 821	140 821	140 821	140 821
Lønns- og personalkostnad	20 677	22 682	21 882	24 670	24 670	24 670	24 670
Avskrivninger	27 742	32 743	31 742	28 385	29 586	28 680	34 872
Andre driftskostnader	55 887	66 643	58 457	51 209	50 059	49 418	49 014
Sum driftskostnader	104 307	122 068	112 081	104 264	104 315	102 768	108 556
Driftsresultat	3 947	13 767	22 123	37 556	36 506	38 052	32 265
Finansinntekter	276	1 145	-237	751	1 208	843	1 132
Finanskostnader	9 176	16 571	16 549	20 396	18 126	17 337	16 555
Sum finansinntekter/-kostnader	-8 899	-15 426	-16 786	-19 645	-16 918	-16 494	-15 423
Årets resultat	-4 952	-1 659	5 337	17 912	19 588	21 559	16 841
Selvkostgrad avløp pr. år	87,8 %	95,0 %	99,1 %	114,8 %	114,0 %	115,1 %	109,1 %
Akk. Over-/underdekning	-16 038	-28 385	-17 875	-1 737	14 313	32 063	44 218
Likviditetsbudsjett							
Årets resultat	-4 952	-1 932	5 337	17 912	19 588	21 559	16 841
+Avskrivninger	27 742	32 743	31 742	28 385	29 586	28 680	34 872
-Avdrag på lån	17 113	18 469	18 052	18 045	19 229	20 162	20 845
+Låneopptak	21 000	25 000	-	46 000	25 000	31 000	10 000
-Avsetninger pr 31.12	5 160	1 098	7 022	-	-	-	-
-Investeringer	31 198	25 860	18 233	49 434	42 924	64 909	29 837
Endring likviditet	-9 681	10 384	-6 228	24 817	12 021	-3 833	11 031

Med kunnskap om lekkasjesituasjon og ambisjonsnivå for ledningsfornyelse i kommunene og Hias forutsettes det en avløpsmengde per år på 7,5 mill. m³ i hele økonomiplanperioden.

Priser, inntekter og avgifter til kommunene

Pr i dag kommer 90 % av inntektene på Avløp fra avgifter fra kommunene for mottak av avløp, mens de resterende inntektene er relatert til septik og slam. Fra 2024 er det planlagt å avvikle salg av biogass til fordel for gassmotor til strømproduksjon. Årlige inntekter faller da bort, men gassmotoren vil innebære vesentlig reduserte strømkostnader. I tillegg vil solcelleanlegg i økende grad fra 2024 bidra til redusert behov for kjøp av strøm. Fremover forventes det at ferdigstillelse av prosjektene knyttet til oppgraderingen av biotrinnet og fosforgjenvinningen også vil gi inntekter, gjennom bedre muligheter for å få utnyttet ressursene i avløpet. Hva og hvor mye dette kan bli, er foreløpig usikkert, og det er derfor i begrenset grad tatt høyde for i økonomiplanen. Inntekter utover avgifter til kommunene utgjør ved utgangen av perioden 12,5

mill. kr. Det vil si at inntekter utover avgifter fra kommunene vil utgjøre ca. 9 % av de totale inntektene for Avløp.

For Avløp var det i økonomiplanen for 2023-2026 forutsatt en prisøkning på 5 % fra 2023 til 2024, og deretter uendret avløpspris fra 2024 til 2026. Denne økonomiplanen legger opp til prisøkning på 6,5 % fra 2023 til 2024, men holdes deretter uendret i perioden fra 2025 til 2027. Avløpsprisen vil med dette være 17,11 kr pr m³ fra 2024 og ut økonomiplanperioden (i 2024-kroner). I fjorårets plan var forutsatt avløpspris ved utgangen av 2026 16,86 kr pr m³ (i 2023-kroner).

Oppsummert er det lagt inn følgende prisforutsetninger:

	Budsjett 2023	Revidert budsjett 2023	Budsjett 2024	2025	2026	2027
Budsjettert mengde (mill. m ³)	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5
Avgift avløp fra komm. (1000 kr.)	120 450	120 450	128 325	128 325	128 325	128 325
Avløpspris kr/m ³	16,06	16,06	17,11	17,11	17,11	17,11
Slam fra Ringsaker kr/t TS	10 295	10 295	10 965	10 965	10 965	10 965
Septik kr/m ³	334	334	356	356	356	356
Avløp fra tette tanker kr/m ³	61	61	65	65	65	65
Fettslam kr/m ³	2 610	2 610	2 780	2 780	2 780	2 780

Beregnet avløpspris gjelder kun ved budsjettert mengde avløpsvann.

Driftskostnader

Driftskostnadene for 2024 reduseres med 7,8 mill. kr (7 %), sammenlignet med revidert budsjett for 2023. Lønns- og personalkostnader er økt med 2,8 mill. kr i forhold til revidert budsjett 2023. Det er tatt høyde for generell lønnsvekst i tråd med forutsetningene, samtidig som den tidligere forutsatte (men fortsatt ubesatte) stillingen som driftsoperatør på avløp er tatt inn igjen i budsjettet for 2024 sammen med ny mekanikerstilling. Utover normale avskrivninger er det i revidert budsjett 2023 forutsatt nedskrivning av oppgraderingsanlegget på 4,4 mill. kr knyttet til gassoppgraderingsanlegget ved overgang til gassmotor. Dette er et engangsbeløp, og sum avskrivninger reduseres med 3,4 mill. kr fra 2023 til 2024 sammenlignet med revidert budsjett 2023.

Andre driftskostnader reduseres med 7,2 mill. kr i forhold til revidert budsjett for 2023. Av dette utgjør reduserte energikostnader 4,6 mill. kr som følge av produsert strøm fra gassmotor og produsert strøm fra solcelleanlegg på blokk 1. Investeringen i gassmotor og solceller forventes å redusere behovet for kjøpt strøm med 3,15 GWh fra 2024. Investeringer i solcelleanlegg fortsetter utover i økonomiplanperioden og det forventes at reduksjon i behovet for kjøpt strøm

er på 3,75 GWh ved utgangen av 2027. Øvrige endringer er i hovedsak knyttet til mindre bruk av interne ressurser og anskaffelser i driftskostnadsprosjekter.

Finans

I økonomiplanperioden er det lagt opp en prisøkning i 2024, for å starte oppbygging av selvkostfondet, slik at vi unngår en stor prisøkning når de store investeringene på nitrogenrensing starter. På grunn av lav likviditet på selvkostområdet er det likevel behov for å lånefinansiere 60 % av investeringene i økonomiplanperioden. Totalt nye låneopptak på 112 mill. kr er fordelt utover på alle fire årene i økonomiplanperioden.

Det er i snitt forutsatt 30 års tilbakebetaling av lån, tilsvarende investeringenes forventede avskrivningstid. Stigende rentenivå kombinert med nye lån gir økt rentekostnad på 3,8 mill. kr. fra 2023 til 2024. Forventet lavere rente og nedbetalt gjeld gjør at rentekostnaden forventes å synke noe utover i økonomiplanperioden. Restgjeld er beregnet til å være på sitt høyeste i 2026 med 424,5 mill. kr.

Årsresultat og selvkost

På Avløp bidrar prisøkning i 2024 både til positive årsresultater og synkende underdekning på selvkost. Ved å opprettholde prisen i 2025-2027, blir det positive årsresultater og grunnlag for overdekning på selvkost. Det er planlagt overdekning i disse årene med tanke å legge et grunnlag for å kunne håndtere investeringsbehovene som kommer som følge av nye krav om nitrogenrensing. I denne økonomiplanen er det bare inkludert investeringer til planlegging og uttesting. Hoveddelen med kostnader knyttet til bygging forutsettes å komme etter økonomiplanperioden.

Andel kapitalkostnader er økende på Avløp. Dette bidrar til at selvkostberegningene blir mer rentesensitive. En endring i rentenivået på ett prosentpoeng i 2024 bidrar til en endring i selvkostfondet på Avløp med vel 5 mill. kr.

Investeringer

Investeringsplan (i 1000 kr)

Programområde	Prosjektområde	Budsjett 2023	Rev.bud 2023	2024	2025	2026	2027	års periode
Gjødselselfabrikken/ RA	Investeringsprosjekter	4 500	11 466	14 399	5 350	11 741	5 199	48 156
	Nitrogenrensing	8 000	350	13 150	17 500	28 300	1 000	60 300
Sanering og rehabilitering avløp	Ledningsnett	9 611	3 217	8 698	16 811	8 345	9 015	46 086
	Pumpestasjoner	394	200	330	1 963	13 223	13 623	29 339
Overtakelse anlegg fra Hamar kommune	Heggvin Næringspark			9 757				
Sum ansvar Plan og prosjekt		22 505	15 233	46 334	41 624	61 609	28 837	183 881
Prosjekter internt i Drift	Avløp	3 355	3 000	3 100	1 300	3 300	1 000	11 700
Total		25 860	18 233	49 434	42 924	64 909	29 837	195 581

Ubenyttet ramme fra 2022 er innarbeidet i prognose 2023 og økonomiplan 2024-2027.

Investeringsprosjekter renseanlegget

Solceller renseanlegget

Prognose for investeringen øker fra 10,7 mill. kr til 21,5 mill. kr i økonomiplanperioden. Økningen skyldes at rehabilitering av takflatene på Blokk 2 og 3 nå er lagt inn i prosjektet. Prosjektering og installasjon av solceller vil foregå i perioden 2023 – 2027. Muligheten for å samkjøre blokk 1 med installasjonen av solceller på nytt vannbehandlingsanlegg undersøkes, og dette vil vurderes gjennomført dersom det viser seg økonomisk lønnsomt. Det arbeides p.t. med Caverion for å komme frem til et omforent grunnlag som legges frem for Styringsgruppen i 2. tertial 2023. Installasjon av solceller på renseanlegget er også med å danne grunnlaget for tilsagnet om strømstøtte (totalt 1,6 mill. kr for Hias).

DP Fosforgjenvinning

Total investeringskostnad for prosjektet er beregnet til 31,7 mill. kr, og prosjektet vil avsluttes i 2023. Dette er en økning på 0,9 mill. kr fra forrige økonomiplan.

Automasjonsentreprisen vil overstige budsjett. Hovedårsaken er økte priser i markedet. Interntimesforbruk vil overstige budsjett, og hovedgrunnen her er forsinket ferdigstillelse. Hias har ikke fått kostnadskrav på de varslene vi har mottatt fra ENWA. Derfor er det for tidlig å si hva den totale prognosen i prosjektet blir før ENWA kommer med sine krav, som må ses i sammenheng med hva de skylder Hias i dagmulktbøter.

DP Ny Forbehandling

Total investeringskostnad for tiltaket er foreløpig beregnet til 21,5 mill. kr, hvor hele beløpet er flyttet til etter økonomiplanperioden. Bakgrunnen for dette er at det er lite formålstjenlig å gjøre store endringer i forbehandling før man kjenner resultatene av nitrogenfjerningen på renseprosessen hos Hias.

Utnyttelse av Biogass

Anskaffelsesprosessen viser at det har vært en markant prisøkning, og at Hias må legge til grunn at ny gassmotor vil koste 5-6 mill. kr. Prisen for gassrensing har også steget, og det anbefales at budsjettet også økes her. Styringsgruppen har derfor besluttet å øke budsjettet med 3 mill. kr til 10 mill. kr. Prosjektet fremstår fortsatt som meget lønnsomt, selv med dagens anslag på fremtidige strømpriser. Økonomiplanen legger til grunn 7 mill. kr i 2023 og resterende i 2024, i tråd med estimert ferdigstillelse.

Nitrogenrensing

Hias mottok i slutten av mars 2023 varsel om nitrogenrensekrav på 70 % av statsforvalteren. Statsforvalteren informerte i sitt brev om at de ville innføre kravet senest fra 2026 i forbindelse med den ordinære revisjonen av utslippstillatelsen. Statsforvalteren gjorde også Hias oppmerksom på at kravet ved denne revisjonen også ville kunne bli skjerpet fra 70 % til 85 %.

Med bakgrunn i dette har det blitt utarbeidet en gjennomføringsplan for å møte kravet. Hias' målsetning er å klare 70 % rensing i løpet av 2030. Dette betyr at andre større prosjekter som ikke er kritiske for driften eller bidrar til nitrogenfjerning utsettes, mens nye prosjekter som understøtter nitrogenkravet kommer til. Foreløpige anslag gir et investeringsbehov på 60 mill. kr i økonomiplanperioden. De store investeringsprosjektene kommer i perioden 2028-2030. Et foreløpig estimat (P50) gir et investeringsbehov for hele perioden frem mot 2030 på 370 mill. kr.

Større enkeltprosjekter som ligger innenfor økonomiplanperioden, kan oppsummeres til følgende:

Rehabilitering av Linje 6

Resultatmålet er å rehabilitere linje 6 med nye bærere og brikkeflyttere med sidestrømsteknologi for nitrogenfjerning. Prosjektet lå også inne i forrige økonomiplan. Det var i det opprinnelige budsjettet ikke tatt inn nitrogenrensing, men kun tilrettelegging. Siden vi mottok kravene i slutten av mars 2023, har omfanget i prosjektet økt og dermed også kostandene.

Prosjektet er estimert med en kostnadsramme på 16 mill. kr, hvor hele summen ligger innenfor økonomiplanperioden.

FP Nitrogenrensing returstrøm

For å oppnå 70 % rensing av nitrogen i Hias uten bruk av tradisjonelle metoder (N/DN), noe som er meget kostnad- og ressurskrevende, må Hias se på teknologier som reduserer nitrogeninnholdet i sin returstrøm. Returstrømmen står for 15-20 % av den totale nitrogenbelastningen på renseanlegget. Forprosjektet har til formål å konkludere med riktig teknologivalg for returstrømrensing og skissere de videre utbyggingstrinn og teknologivalg. Forprosjektet vil gjennomføres i 2023/2024, og har en kostnadsramme på 0,8 mill. kr.

DP Nitrogenrensing returstrøm

Hias har mottatt budsjettkostnader for slik teknologi som strekker seg opp til 75 mill. kr. Siden skisseprosjekt og forprosjekt ikke er gjennomført, ligger usikkerheten på kostandene til detaljprosjekt på 50 %. Estimert prognose settes til 40 mill. kr. Kostnadene er lagt inn med 12 mill. kr i 2025 og 28 mill. kr i 2026.

Utviklingsprosjekter

Da utviklingsressursene vil bli fokusert mot nitrogenfjerning, er alle andre initiativer foreløpig lagt på is, og forbruket i prosjektområdet er fjernet fra økonomiplanen.

Sanering og rehabilitering avløp

Prioriteringer i prosjektområdet er basert på Hovedplan avløp transportsystemet 2020-2030 og Felles kommunedelplan VA.

Investeringstakten på avløpsområdet er tatt ned betraktelig i ny økonomiplan.

Sammenlignes økonomiplanperioden 2023-2026 med perioden 2024-2027, er kostnadene i ny økonomiplan totalt tatt ned 37,9 mill. kr. Muligens vil investeringene tas ytterligere ned hvis opprinnelig planlagt sanering i *Ledning Mjøsstranda PH3 - P7 (Koigen)* ikke blir gjennomført som opprinnelig planlagt.

Sammenlignet med forrige økonomiplan år for år, vil planlagte investeringer i økonomiplanperioden for 2024-2027 ha følgende endringer:

2024: -16,9 mill. kr

2025: -35,3 mill. kr

2026: +1,2 mill. kr

Hovedgrunnen til utsettelse av prosjekter skyldes at Hias er forsinket med avløpsmodell og manglende ressurser for gjennomføring. Prosjekter er også utsatt på grunn av manglende avklaringer av eierforhold mellom Hias og Hamar kommune på strengen fra Hamar nord til Rosenlundvika.

Usikkerhetene i kostnader ligger for de fleste prosjektene på mellom +/- 20-50 % fra angitt kostnader til reelle bygge kostnader.

Det er planlagt prosjekter for avløp i perioden 2024-2027 på totalt ca. 5.795 meter. Av dette utgjør planlagt sanering i Bane NORs prosjekt ca. 3.695 meter. Med en total planlagt sanering på 5.795 meter i økonomiplan perioden, vil saneringstakten tilsvare en årlig sanering på ca. 1,36 %. 80 % av planlagte saneringstiltak, målt i lengde

sanert ledning, er på ledningsnett overtatt av kommunene i 2016.

Pågående prosjekter:

IC-Dovrebanen koordinering mot Bane NOR

Hias framforhandlet i juni 2022 en utbyggingsavtale med Bane NOR. På bakgrunn av dette er kostnadene er tatt ned med ca. 2,1 mill. kr fra forrige økonomiplan. Det er fortsatt stor usikkerhet knyttet til tallene, grunnet masser/alunskifer, hvor Hias må ta sin del av risikoen kostnadmessig. Det er derfor lagt inn en risikobuffer på 1,7 mill. kr i budsjettet. Det er også pr. nå usikkerhet vedr. fremdrift opp mot Hias' anlegg. Hias må selv dekke egne kostnader for prosjektleder/byggeleder. Usikkerheten i tall ligger på +/- 50 % på nåværende tidspunkt. Bane NOR estimerer at ny jernbane skal være klar frem til Åkervika i løpet av 2027.

Ledning Mjøsstranda PH3 - P7 (Koigen):

Pr. nå er det usikkert om prosjektet vil bli gjennomført som opprinnelig planlagt. Prosjektet er utsatt ca. et år grunnet kapasitetsutfordringer både hos konsulent og Hias. Forprosjektet er ikke ferdigstilt, og endelig konklusjoner med hensyn til løsning blir ikke ferdig før tidlig høst 2023. Alternativene som utredes er sanering som opprinnelig tiltenkt eller eventuelt kun strømperehabilitering av eksisterende spillvannledning fra Rosenlundvika pumpestasjon til Storhamarstranda/Riisevillan. Inntil videre opprettholdes eksisterende budsjett, men oppjustert med forventet prisvekst på 3,3 %. Ved eventuell

strømperehabilitering av ledning vil kostnad bli på ca. 4-6 mill. kr, mot planlagt budsjett på 20,7 mill. kr. Det poengteres at dette er to helt ulike prosjekter med ulikt resultat/nytte.

Sanering Rudshøgda-dropptank

På grunn av kapasitetsproblemer i Ringsaker kommune er prosjektet ca. et år forsinket, men er nå i gang igjen. Usikkerheten i tall ligger på +/- 30 % på dette detaljeringsnivået.

Sanering Breidablikk skole-kum 8916

Prosjektet er bestemt utsatt til etter økonomiplanperioden i Styringsgruppemøte 21.02.23. Økonomiplantall er basert på fremkomne kostnader i forprosjektet, og er økt på grunn av økt lengde på ledningsstrek som er planlagt sanert. Usikkerheten i tall ligger på +/- 30 % på dette detaljeringsnivået.

Planlagte prosjekter:

Sanering Vognveien fase 1, kryss

Ringgata/Vognveien-Mabel Sandbergs veg.: Prosjektet utsettes inntil videre med to år, da eierskapet fortsatt er uavklart for ledning. Hias/eierkommunene må få ferdigstilt avløpsmodell og kjørt fremtidsscenarier som grunnlag for prioriteringer av fremtidige saneringsprosjekter. Usikkerheten i tall ligger på +/- 20 % på dette detaljeringsnivået.

Pumpestasjoner

Rehabilitering av IIseng og Hveberg pumpestasjon

Begge disse prosjektene er planlagt gjort parallelt for effektiv prosjektgjennomføring og å spare penger. Prosjektene utsettes ytterligere et år til vi har et bedre beslutningsgrunnlag via avløpsmodell og scenariokjøringer for områdene. Usikkerheten i tall ligger på +/- 30 % på dette detaljeringsnivået.

Ny Hjellum pumpestasjon

Prosjektet utsettes i to år basert på dialog med Hias drift og behov for mer detaljerte resultater fra avløpsmodell. Usikkerheten i anslaget ligger på +/- 20 % på dette detaljeringsnivået.

Ny Rosenlundvika pumpestasjon

Ny Rosenlundvika pumpestasjon er tenkt startet i slutten av økonomiperioden. Usikkerheten i tall ligger på +/- 20 % på dette detaljeringsnivået.

Avløp fra tangen

På tilsvarende måte som for området Vann ligger det, i tråd med Felles Kommunedelplan VA, en plan for å utbedre løsningen for Tangen-området ved en eventuell fremtidig utbygging av området. Som et resultat av gjennomført skisseprosjekt er kostnadene estimert til 108 mill. kr, med en usikkerhet på +/- 50 %. Hele beløpet ligger etter økonomiplanperioden, og det er knyttet stor usikkerhet til når det eventuelt er aktuelt å realisere planene.

Øvrige investeringer Avløp

Utover generell rehabilitering av bygningsmassen og rehabilitering av matetank og adgangskontroll utestasjoner er det i perioden satt av midler til utskifting

av tavler, nytt avtrekk, pumper, utskifting av PLS (programmerbar logisk styring), automasjon og oppgradering sluttavvanningsmaskin.

3.4 PLAN OG PROSJEKT

Generelt

Prosjekt- og byggeledelse for investeringene og prosjektledelse for overordnede planer, skisseprosjekter og forprosjekter utføres av avdelingen Plan og prosjekt.

Investeringsprosjektene er samlet i tre programmer med hver sin programansvarlig.

Investeringsbudsjettet er omtalt i et eget avsnitt i økonomiplanen.

Økonomiplanen viderefører et fortsatt høyt aktivitetsnivå i tråd med felles kommunedelplan for vann og avløp, og Hias' egne hovedplaner. Det siste året har det i tillegg tilkommet betydelig arbeider med Heggvin Næringspark og Statsforvalterens varsel om krav om nitrogenrensing på Hias renseanlegg. Disse oppgavene legger et betydelig press på organisasjonen. Spesielt Heggvin Næringspark oppleves som krevende, basert på meget korte tidsfrister og dertil store arbeidsmengder innenfor en kort tidsfrist. Samtidig er det fortsatt uløste oppgaver innenfor både vann og avløp, og det nasjonale etterslepet på VA-infrastrukturen er også gjeldende for vår region.

IC Dovrebanen legger fortsatt beslag på vesentlige ressurser i Plan og prosjekt. Ombygging av selvfallssystemet på Tokstad er gjennomført i samarbeid med Bane NOR. I tillegg har omleggingen av flere ledningsstrek, i konflikt med trase mellom Stange sentrum og Hias renseanlegg, startet opp i 2023, og disse vil fortsette gjennom 2024/2025. Anleggene vil i hovedsak bekostes av Bane NOR.

Byggingen av nytt vannbehandlingsanlegg på Nordsveodden er ferdigstilt, og anlegget leverer vann med god kvalitet. Flyttingen av hovedinntaksledningen førte til kollaps av ledningen, og endelig løsning er fremdeles ikke på plass. Det er pågående forhandlinger med entreprenøren, og en løsning er p.t. i sikte med hensyn til legging av ny ledning i 2023. Prosjektet vil fremdeles legge beslag på interne ressurser inn mot 2024.

Prosjektet for fosforgjenvinning er sterkt forsinket, men struvittproduksjonen er nå i gang i prøvedrift. Endelig overtakelse er estimert til ultimo august, dersom det ikke oppstår problemer i prøvedriftsperioden. Prosjektet vil ikke sprekke vesentlig på kostnadssiden til tross for forsinkelsen.

De viktigste fokusområdene fremover har i løpet av siste periode endret seg vesentlig. Både Heggvin Næringspark og nitrogenkrensekrav har medført behov for å omprioritere ressursene i avdelingen, og flere andre aktiviteter har blitt satt på vent. Det er i hovedsak arbeidet med ledningsfornyelse som må lide. Sammen med eierkommunene arbeides det med en ny avløpsmodell, som også på et senere tidspunkt vil omfatte vannsiden. Dette arbeidet

videreføres, da det blir et viktig verktøy for å kunne ta de rette beslutningene i fremtiden med tanke på en mest mulig kostnadseffektiv utnyttelse av ledningsnettet som helhet. Videre arbeides det med hvordan vi i fellesskap best kan løse utfordringene som massehåndtering representerer. Her er det mye penger å spare på å få til en felles tilnærming sammen med kommunene.

Den fortsatt store aktiviteten på investering/utbyggingssiden og fremtidsrettede utviklingsprosjekter i tilknytning til renseanlegget gjør Hias til et kompetansesenter som det faglig sett er utfordrende og attraktivt både å være ansatt i og å samarbeide med. Nær tilknytning til drift av store VA-anlegg og et tett samarbeide mellom prosjekt- og driftspersonell gir Hias som kompetansesenter et fortrinn.

I forhold til revidert budsjett for 2023 er bemanningen i Plan og prosjekt stabil. En medarbeider sluttet høsten 2022, og denne ble erstattet våren 2023. Dette ga oss viktig tilleggskompetanse innenfor energiområdet, hvilket blir viktig i den videre jakten på optimalisering av strømforbruk og energikostnader. En medarbeider overføres i løpet av høsten 2023 til Drift, og avdelingen vil ved åresslutt ha en ansatt mindre enn ved årets inngang.

Økonomi- og investeringsoversikt med kommentarer

1.000 kr	Regnskap 2022	Budsjett 2023	Revidert budsjett 2023	Budsjett 2024	2025	2026	2027
Driftsinntekter (Eksternt salg)	114	464	477	531	531	531	531
Internt salg	26 503	28 353	28 371	28 186	28 180	28 144	28 118
Sum avdelingsinntekter	26 617	28 817	28 848	28 717	28 711	28 675	28 649
Lønns- og personalkostnad	18 562	20 297	20 170	20 318	20 318	20 318	20 318
Avskrivninger	149	179	109	135	129	93	67
Andre driftskostnader	7 906	8 341	8 568	8 264	8 264	8 264	8 264
Sum driftskostnader	26 617	28 817	28 848	28 717	28 712	28 675	28 649
Driftsresultat	0	-	-	-	-0	0	0
Sum finansinntekter/-kostnader	-0	-	-	-	-	-	-
Årets resultat	0	-	-	0	-0	0	0
Likviditetsbudsjett							
Årets resultat	0	-	-	0	-0	0	0
+Avskrivninger	149	179	109	135	129	93	67
-Investeringer	-	-	300	300	-	-	-
Endring likviditet	149	179	-191	-165	129	93	67

Det er bare Driftsinntekter (Eksternt salg) som er med i driftsinntektene på overordnet nivå i øk.planen. Internt salg kommer til fratrukk på andre driftskostnader på overordnet nivå i øk.planen

Totale driftskostnader reduseres med 0,1 mill. kr i forhold til revidert budsjett 2023. Endringen på lønns- og personalkostnader er knyttet til en ansatt som er overført fra Plan og prosjekt til Vann og Avløp felles. Det er samtidig lagt inn en økning i tråd med benyttet lønnsvekst i forutsetningene. Reduksjonen i andre driftskostnader er knyttet til at Plan og prosjekts andel av administrasjonskostnader er redusert.

Avdelingen forutsettes å gå i null, og baseres på fakturering av timer til selvkost, enten eksternt eller internt, sistnevnte enten på investeringsprosjekter eller driftskostnadsprosjekter. Av budsjettet internt salg i 2024 på 28,2 mill. kr forutsettes det at 13 mill. kr belastes investeringer, enten investeringer i regi av Hias, eller investeringer i regi av eksterne (Bane NOR, eierkommuner osv.). Resterende timer er knyttet til driftsrelaterte oppgaver som løses av bemanningen i Plan og prosjekt. I og med at strategiprosessen ikke er fullført og ferdig konkludert, er det i denne økonomiplanperioden forutsatt en videreføring av dagens bemanning og timefordeling. Fordelingen mellom interne og eksterne timer kan imidlertid endres ut fra prioriteringer som gjøres gjennom strategiprosessen.

Investeringer

Investeringsplan (i 1000 kr)

Programområde	Prosjektområde	Budsjett 2023	Rev.bud 2023	2024	2025	2026	2027	års periode
Prosjekter internt i Plan og prosjekt	Plan og prosjekt	-	300	-	-	-	-	300
Total		-	300	-	-	-	-	300

- I 2023 er det avsatt midler til anskaffelse av drone.

3.5 ADMINISTRATIVE FELLESTJENESTER / STAB

Generelt

Hovedfokus i økonomiplanperioden for administrative fellestjenester/stab er å sørge for pålitelig og stabil drift som støtter selskapets kjernevirksomhet. Kontinuerlig forbedringsarbeid vektlegges for stadig å kunne effektivisere driften. Sentralt i dette arbeidet har vært implementering og oppgradering av hensiktsmessige fagsystemer for å digitalisere og automatisere prosesser.

Administrative fellestjenester leverer også tjenester til søsterselskapet Hias How20 AS, i hovedsak tjenester knyttet til lønn og regnskap. Dette utgjør ca. 0,2 årsverk.

Økonomi- og investeringsoversikt med kommentarer

1.000 kr	Regnskap 2022	Budsjett 2023	Revidert budsjett 2023	Budsjett 2024	2025	2026	2027
Driftsinntekter (Eksternt salg)	677	645	695	664	664	664	664
Internt salg	322	125	220	50	50	50	50
Fordelte adm.kostnader	23 649	24 734	26 194	26 505	26 333	26 205	26 101
Sum avdelingsinntekter	24 648	25 504	27 109	27 219	27 047	26 919	26 815
Lønns- og personalkostnad	11 676	12 226	12 932	12 851	12 851	12 851	12 851
Avskrivninger	2 817	2 731	2 843	2 756	2 767	2 744	2 709
Andre driftskostnader eks. ford.kostn.	9 444	9 362	10 098	10 326	10 326	10 326	10 326
Sum driftskostnader	23 937	24 319	25 873	25 933	25 944	25 920	25 885
Driftsresultat	710	1 185	1 236	1 287	1 103	999	930
Finansinntekter	35	-	-	-	-	-	-
Finanskostnader	746	1 185	1 236	1 287	1 156	1 028	942
Sum finansinntekter/-kostnader	-710	-1 185	-1 236	-1 287	-1 156	-1 028	-942
Årets resultat	0	-0	-0	-0	-53	-29	-12
Likviditetsbudsjett							
Årets resultat	0	-0	-0	-0	-53	-29	-12
+Avskrivninger	2 817	2 731	2 843	2 756	2 767	2 744	2 709
-Avdrag på lån	1 333	1 333	1 333	1 333	1 333	1 333	1 333
+Låneopptak	-	-	-	-	-	-	-
-Avsetninger pr 31.12	-	-	132	-	-	-	-
-Investeringer	2 700	425	425	425	425	425	425
Endring likviditet	-1 216	973	953	998	956	956	938

Det er bare Driftsinntekter (Eksternt salg) som er med i driftsinntektene på overordnet nivå i øk.planen. Internt salg og fordelt adm.kostnader kommer til fratrekk på andre driftskostnader på overordnet nivå i øk.planen

I budsjettet for 2024 er det forutsatt en økning i administrasjonskostnadene på 0,3 mill. kr, dvs. 1,2 %, sammenlignet med revidert budsjett for 2023. Lønns- og personalkostnader er redusert med knapt 0,1 mill. kr. Det er tatt høyde for forventet lønnsjustering, samtidig som totalkostnadene reduseres ved å ikke erstatte ett årsverk fra 2024, ettersom en ansatt når pensjonsalderen. Det legges opp til at oppgaver omfordles på eksisterende ansatte. Andre driftskostnader øker med knappe 0,2 mill. kr (2,3 %) i forhold til revidert budsjett for 2023.

Eksterne driftsinntekter er i hovedsak knyttet til leveranse av administrative tjenester til Hias How20 AS. Noen mindre inntekter kommer fra timer som belastes direkte på investerings- eller driftsprosjekter, men i all hovedsak fordeles netto administrasjonskostnader over på de øvrige avdelingene etter en nøkkel. I og med både avskrivninger og finanskostnader forventes å være relativt stabile i økonomiplanperioden er også nivået på de fordelte administrasjonskostnadene tilsvarende stabile utover i perioden.

Investeringer

Investeringsplan (i 1000 kr)

Programområde	Prosjektområde	Budsjett 2023	Rev.bud 2023	2024	2025	2026	2027	års periode
Prosjekter internt i Administrasjon	ADM	425	425	425	425	425	425	2 125
Total		425	425	425	425	425	425	2 125

Ubenyttet ramme fra 2022 er innarbeidet i prognose 2023 og økonomiplan 2024-2027.

I økonomiplanperioden er det avsatt midler til generell oppgradering, utvikling av IKT-plattformen og ulike administrative systemer, samt innkjøp av nytt IKT-utstyr.

Saksbehandler	Arkiv	ArkivsakID
Marianne le Fèvre	FAG-125	23/116

Tertialrapport 2. tertial 2023

Representantskapet mottar tertialrapport 2. tertial 2023 til orientering.

STYRETS INNSTILLING:

1. Representantskapet tar tertialrapport for 2. tertial 2023 til orientering.

Hamar, 10.10.2023

Kjell Magne Brobakken (Sign.)
Styrets leder

Trykte vedlegg
Tertialrapport 2. tertial 2023

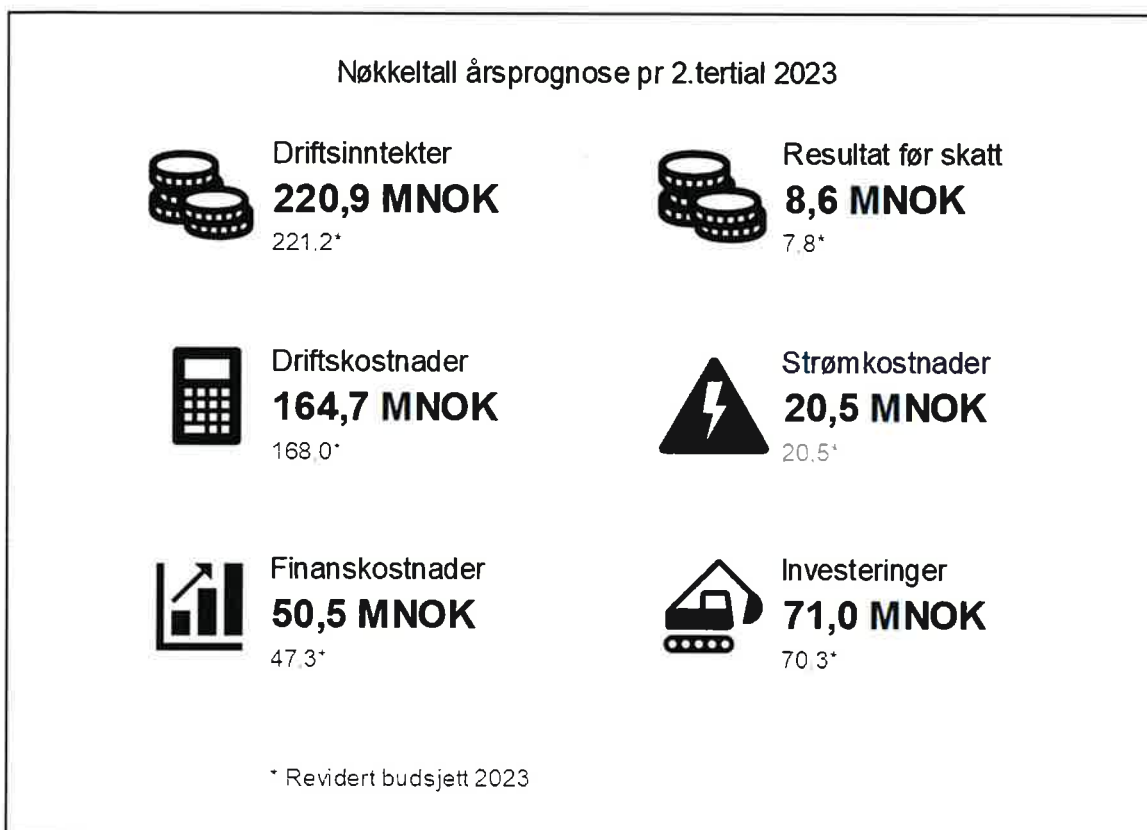
Utrykte vedlegg

STYRETS BEHANDLING

Styret skal behandle saken i sitt møte 19.10.2023. Følgende forslag til vedtak legges frem:

1. Styret tar tertialrapport for 2.tertial til orientering.
2. Tertialrapport for 2. tertial 2023 oversendes representantskapet for orientering.

Tertialrapport for 2.tertial er utarbeidet med følgende hovedtall:

ADMINISTRASJONENS VURDERINGER

1. Styret tar tertialrapport for 2. tertial til orientering.
2. Tertialrapport for 2. tertial 2023 oversendes representantskapet for orientering.

Sammen om et bedre miljø

Tertialrapport 2. tertial 2023

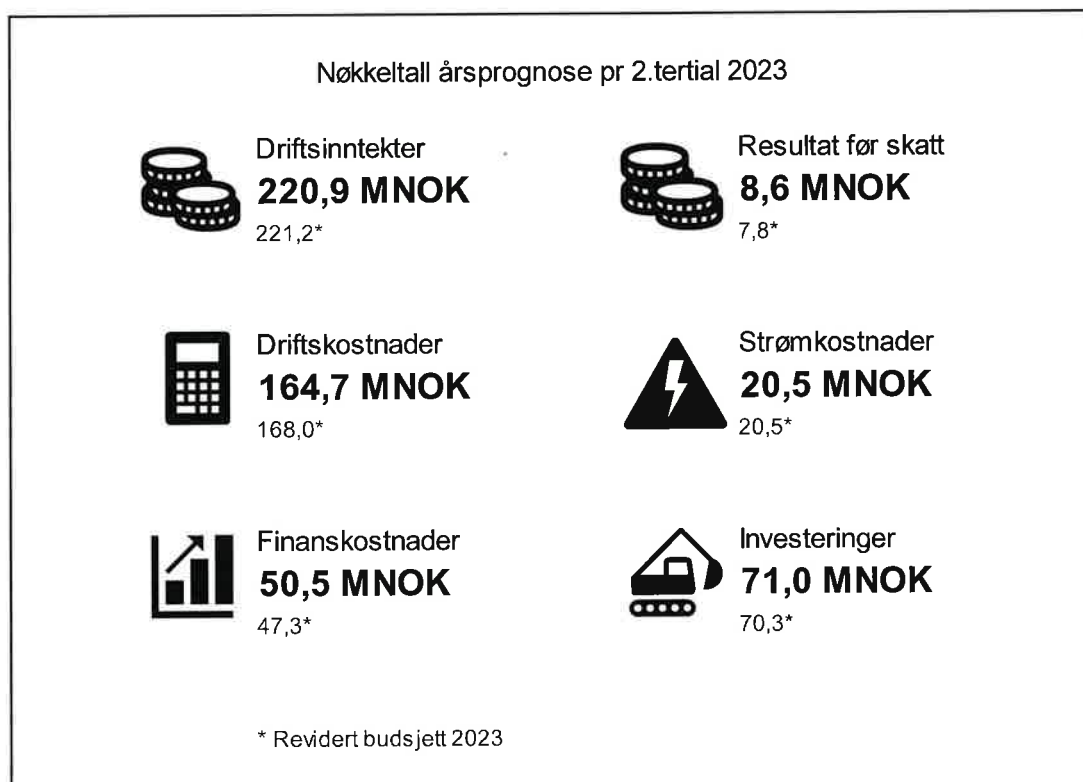
Innhold

Innledning.....	3
Hovedtall økonomi.....	4
Vann.....	12
Avløp.....	16

Innledning

Hias har levert sine kjernetjenester med god kvalitet og uten vesentlige avvik i 2. tertial 2023. Gjennom uværet "Hans", og etterfølgende flom, fikk vi testet både anlegg og beredskapsplaner gjennom en krevende periode. Det er registrert noen hendelser som følge av flommen, men disse har ikke vært av kritisk/alvorlig grad. Erfaringen vi tar med oss er at vi har robuste anlegg og beredskapsplaner som er dimensjonert til å takle flomsituasjoner som i 2023.

I revidert budsjett for 2023 ble det tatt høyde for salg av timer til Heggvin Næringspark ved at Hias ville få en økning i omsetning av solgte timer til ekstern aktør. Under arbeidet med utforming av avtalen mellom selskapet og Green Mountain var det behov for en avklaring om hvordan arbeidsvederlaget til Hias skulle behandles. I en bindende forhåndsuttalelse fra Skatteetaten er det konkludert med at dette er å anse som anleggsbidrag uten merverdiavgift. Således er vederlagene fra Green Mountain ikke å anse som omsetning, men en reduksjon av kostnader. Dette medfører avvik i sum driftsinntekter, lønns- og personalkostnader, og andre driftskostnader opp mot det vedtatte reviderte budsjettet for 2023 som ble utarbeidet i forbindelse med tertialrapporten for 1. tertial 2023.

Hovedtall økonomi

Budsjett 2023: Opprinnelig vedtatt budsjett i forbindelse med vedtak av økonomiplan 2023-2026.

Revidert budsjett 2023: Vedtatt i forbindelse med behandling av tertialrapport for 1. tertial 2023.

Omfatter både investeringer og drift.

Prognose 2023 pr 2. tertial: Utarbeidet prognose for 2023 i forbindelse med tertialrapport for 2. tertial.

Gjelder både for investeringer og drift.

Resultat Hias total

(Alle tall i tabeller vises i 1000 kr)

Tall i 1000 kr	Regnskap	Rev.bud	Avvik	Rev. Årsprognose	
	hittil 2023	hittil 2023 vs rev.bud 23		Årsbudsjett 2023	pr. 2. tert 2023
Sum driftsinntekt	147 443	146 337	1 106	221 166	220 899
Lønns- og personalkostnad	35 702	39 305	3 603	62 278	59 993
Avskrivninger	37 229	37 937	709	60 917	60 917
Andre driftskostnader	34 749	35 389	640	53 953	54 073
*Driftskostnader belastet investeringer	-5 643	-5 785	-142	-9 126	-10 294
<i>Sum driftskostnad</i>	102 037	106 847	4 810	168 022	164 690
Driftsresultat	45 407	39 490	5 917	53 143	56 209
Finansinntekter	2 152	1 359	794	2 038	2 873
Finanskostnader	30 774	30 567	-207	47 332	50 484
<i>Sum finansinntekt/kostnad</i>	-28 622	-29 208	587	-45 294	-47 611
RESULTAT	16 785	10 282	6 503	7 849	8 598

**Arbeid som ansatte i Plan og prosjekt utfører på investeringsprosjekter belastes den respektive investering med en beregnet timepris pr ansatt (selvkostpris). Timeinntektene føres som redusert driftskostnad i resultatregnskapet.*

Driftsinntekter

Driftsinntekter endte 1,1 mill. kr over revidert budsjett pr. 2. tertial. Dette skyldes i hovedsak merinntekter fra mottatte avløpsmengder som følge av flom i august. Bortfall av inntekter fra Green Mountain, som ble forutsatt under utarbeidelsen av revidert budsjett, er med på å redusere det totale positive avviket.

Fordeling anleggsbidrag GM pr 2. tertial	
Fakturert GM	2,9 mill. kr
Lønnskostnader	-2,1 mill. kr
Andre driftskostnader	-0,8 mill. kr

Avgitt prognose pr. 2. tertial er justert ned 0,3 mill. kr i forhold til revidert budsjett og tar høyde for både større mottatte avløpsmengder og nedjustert inntekt fra Green Mountain.

Driftskostnader

Lønns- og personalkostnader

Lønns- og personalkostnader endte 3,6 mill. kr under revidert budsjett pr. 2. tertial. Dette som følge av mottatt dekningsbidrag knyttet til Green Mountain, og at årets lønnsoppgjør ikke er gjennomført og etterbetalt ennå, samt refunderte sykepenger som ikke var forutsatt i revidert budsjett. Mer behov for overtid for Vann og Avløp bidrar til å redusere underforbruket.

Avgitt prognose pr. 2. tertial er samlet justert ned i forhold til revidert budsjett med bakgrunn i overnevnte forhold.

Avskrivninger

Avskrivninger endte 0,7 mill. kr under revidert budsjett pr. 2. tertial og skyldes forskyvinger i ferdigstillelse av investeringer.

Avgitt prognose pr. 2. tertial opprettholdes på samme nivå som revidert budsjett.

Andre driftskostnader

Andre driftskostnader endte 0,6 mill. kr under revidert budsjett pr. 2. tertial. Dette skyldes hovedsakelig lavere strømpris. I samme periode har det samtidig vært økte kostnader til kjemikalier og polymer som følge av økt pris, og økte kostnader til reparasjon og vedlikehold, blant annet knyttet til havari på sluttavvanningsmaskin. Mengden fellingskjemikalier har vært langt over budsjett som følge av to perioder av flom/store nedbørsmengder. Polymerforbruk øker også ved store avløpsmengder.

Avgitt prognose pr. 2. tertial er oppretthold på samme nivå som revidert budsjett som følge av forventet mottatt dekningsbidrag fra arbeid ved Heggvin Næringspark. Prognosen tar samtidig høyde for økte kjemikalie og reparasjonskostnader.

Spesifikasjon av andre driftskostnader

Tall i 1000 kr	Regnskap Rev. budsjett		Avvik vs rev. bud. 23	Rev.	Årsprognose
	hittil 2023	hittil 2023		Årsbudsjett 2022	pr 2. tert. 2022
Materialer og behandlingskostnader	314	153	-161	230	230
Frakt og transport	915	950	35	1 900	1 900
Lokaler og områder inkl. energikostnader	12 655	14 113	1 458	21 675	21 675
Leie av maskiner, inventar ol	110	126	16	139	139
Kjøp av verktøy, inventar og driftsmaterialer	6 235	5 850	-385	9 304	10 204
Reparasjoner og vedlikehold	6 725	4 876	-1 850	7 314	7 614
Fremmede tjenester	2 065	2 421	356	4 599	4 599
Kontorkostnad, telefon og porto	4 157	4 418	261	5 676	5 676
Transportmidler	536	567	31	775	775
Reise, salg, kontigenter, forsikringer ol	1 827	1 916	89	2 340	2 340
Reduserte kostnader anleggsbidrag	-791	-	791	-	-1 080
Sum andre driftskostnader	34 749	35 389	640	53 953	54 073

Tabellen viser at avviket knytter seg til flere poster med overforbruk og underforbruk, ref. kommentarer ovenfor. Strøm er en del av posten *Lokaler og områder inkl. energikostnader*. Kjemikalier er en del av *Kjøp av verktøy, inventar og driftsmaterialer*.

Driftskostnader belastet investeringer

Det ble belastet mindre timekostnader på investeringer pr. 2. tertial i forhold til revidert budsjett. Avgitt prognose pr. 2. tertial er justert opp i forhold til revidert budsjett med bakgrunn i forventning om mer medgått tid til investeringsprosjekter.

Finans

Finansinntekter

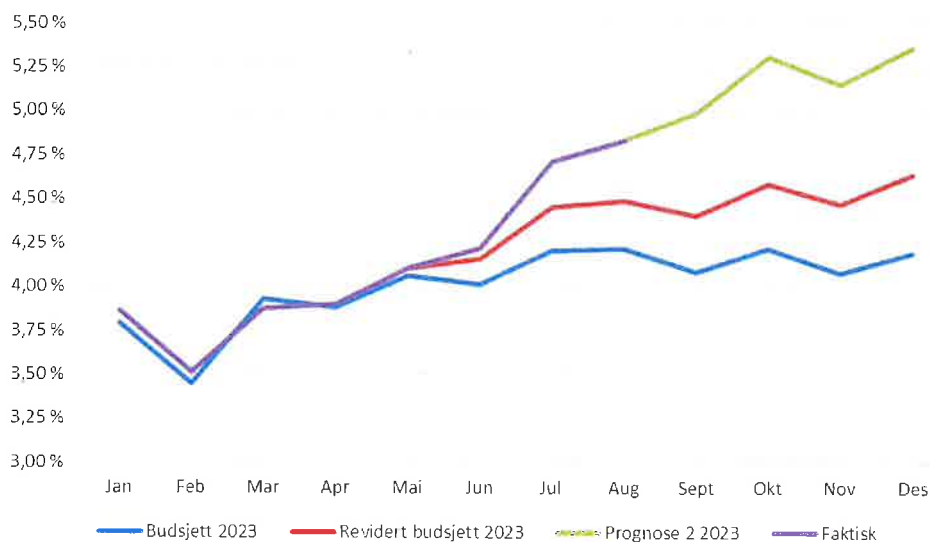
Bankinnskudd (Tall i tkr)	Innskudd pr 31/8-23	Gj. snittlig innskudd hittil 2023	Avkastn. hittil 2023	Avkastn. hittil 2023 i %	Avkastn. hittil 2023 - omregnet i p.a. rente
Totale bankinnskudd	84 857	90 343	2 140	2,4 %	3,55 %

Finansinntektene ligger 0,8 mill. kr over revidert budsjett pr. 2. tertial. Størsteparten av investeringene for 2023 vil ikke belaste likviditeten før i 3. tertial og gir derfor en høyere gjennomsnittlig likviditetsbeholdning enn forventet i revidert budsjett. Dette påvirker også beregnet gjennomsnittlikviditet for året, og renteinntektene justeres opp med 0,8 mill. kr. Finansavkastningen pr. 2. tertial ligger på 3,55 %, altså noe lavere enn forutsatt for året i revidert budsjett som lå på 3,79 %.

Finanskostnader

Finanskostnadene ligger 0,2 mill. kr over revidert budsjett. Gjennomsnittrenta pr. 2. tertial endte på 4,46 % mens den i revidert budsjett var estimert til 4,23 %. Års prognose pr. 2. tertial ligger 3,1 mill. kr over revidert budsjett som følge av at forventet gjennomsnittrente for året er steget til 4,47 %.

Renteutvikling 2023

Diagrammet viser økningen i rentenivået på månedsbasis sammenlignet mot tidligere budsjett.

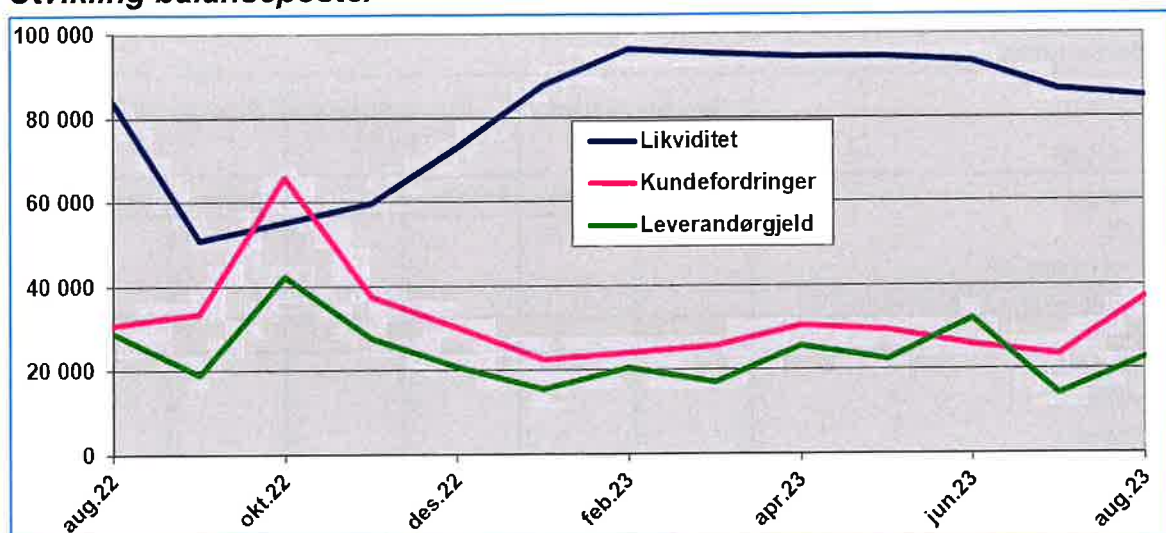
Resultat

Oppsummert bidro mer inntekter, lavere lønns- og personalkostnader, lavere driftskostnader, samt lavere finansresultat til et resultat som er 6,5 mill. kr bedre enn revidert budsjettert pr. 2. tertial.

Balanseoppstilling

Tall i 1000 kr	UB 31.08.2023	Bevegelse	IB 01.01.23
Utsatt skattefordel	-		
SUM IMMATERIELLE EIENDELER	-		
Bygninger og bygningsmessige anlegg	453 074	-386	453 460
Ledningsnett, grøfter o.l.	425 259	-2 812	428 071
Utearealer/plasser o.l.	2 986	-55	3 041
Maskiner og anlegg	216 493	-9 517	226 010
Biler-, transport- og anleggsmidler	1 855	-341	2 196
Utstyr og inventar	3 166	-258	3 424
Verktøy og tekniske installasjoner	114 284	-1 375	115 659
Edb-utstyr o.a kontormaskiner	5 286	-655	5 941
Anlegg under utførelse	-	-	-
SUM VARIGE DRIFTSMIDLER	1 222 402	-15 399	1 237 801
Investeringer i aksjer og andeler	161	-	161
Obligasjoner	259	-1	260
Pensjonsmidler	3 244	246	2 998
SUM FINANSIELLE DRIFTSMIDLER	3 664	245	3 419
SUM ANLEGGSMIDLER	1 226 066	-15 154	1 241 220
Kundefordringer	37 011	7 354	29 657
Andre fordringer	2 399	202	2 197
SUM FORDRINGER	39 410	7 556	31 854
Bankinskudd, kontanter etc.	84 859	12 217	72 642
SUM OMLØPSMIDLER	124 269	19 773	104 496
SUM EIENDELER	1 350 335	4 619	1 345 716
Annen innskudd egenkapital	20 000	-	20 000
SUM INNSKUTT EGEKAPITAL	20 000	-	20 000
Annen egenkapital	139 000	-	139 000
Resultat hittil i år	16 785	16 785	-
SUM OPPTJENT EGENKAPITAL	155 785	16 785	139 000
SUM EGENKAPITAL	175 785	16 785	159 000
Pensjonsforpliktelser	9 104	-3 359	12 463
SUM AVSETNING FOR FORPLIKTELSE	9 104	-3 359	12 463
Gjeld til kredittinstitusjoner	1 125 433	-13 680	1 139 113
ANNEN LANGSIKTIG GJELD (KREDITINSTITUSJONER)	1 125 433	-13 680	1 139 113
Leverandørgjeld	22 646	1 732	20 914
Skyldige offentlige avgifter	9 330	4 858	4 472
Annen kortsiktig gjeld	8 036	-1 719	9 755
SUM KORTSIKTIG GJELD	40 012	4 871	35 141
SUM FORPLIKTELSE OG GJELD	1 174 549	-12 168	1 186 717
GJELD OG EGENKAPITAL	1 350 333	4 617	1 345 716

Utvikling balanseposter

Likviditeten ligger på et høyere gjennomsnittlig nivå enn forventet i revidert budsjett, og ved utgangen av 2. tertial viser kurven en saldo på 84,8 mill. kr. Dette skyldes hovedsakelig at store deler av utbetalingene på investeringer forventes å komme i 3. tertial.

Likviditetssituasjonen viser at det ikke er behov for låneopptak i 2023, men for å opprettholde en tilfredsstillende likviditet ser det ut til at det vil være behov for låneopptak helt i starten av 2024. Lånesaldo vil være 1,106 mrd. kr ved årsskiftet.

Investeringer

Hias totalt - tall i 1000 kr	Regnskap 2023	Årsbudsjett 2023	Revidert budsjett 2023	Prognose pr. 2. tertial
Adm	129	425	425	425
Avløp	5 385	17 860	18 233	20 108
Plan og prosjekt	-	-	300	300
VA felles	365	5 214	4 714	1 954
Vann	15 937	24 774	46 700	48 163
Totalsum	21 816	48 272	70 372	70 950

Prognosen for investeringer pr. 2. tertial er justert opp til 71 mill. kr. Økningen skyldes prosjekt «Solceller og taktekking renseanlegget», og «E6-Arneberg» som begge er flyttet fra 2024 til 2023. Totalt medfører disse to forskyvingene en økning i prognosen på 7 mill. kr i forhold til revidert budsjett. For Avløp er framdriften i hovedsak satt til slutten av året og det ventes at området «Gjødsselfabrikken» vil ende omtrent i tråd med den oppjusterte prognosen pr. 2. tertial. For Vann og prosjektet «Nytt Hias vba» er det fortsatt usikkerhet knyttet til hvorvidt prosjektet vil ende opp med en besparelse eller ikke. I tillegg er det usikkerhet knyttet til hvor mye som må skyves over til 2024. Som følge av dette er prognosen for «Nytt Hias vba» i liten grad endret i avgitt prognose pr. 2. tertial. Mer detaljer knyttet til investeringene finnes under kapitlene Vann og Avløp.

Organisasjon

Bemanning

Avdeling	Revidert budsjett 2023 pr 31/12		Faktisk antall ansatte pr 31/08/23		Prognose 2023 pr 31/12	
	Ansatte	Årsverk	Ansatte	Årsverk	Ansatte	Årsverk
Faste:						
Drift	28	27,8	28	27,8	29	28,8
Plan og prosjekt	17	17	16	15,8	16	15,8
Administrative fellestjenester/ Stab	9	9	8	8	7	7
Totalt	54	53,8	52	51,6	52	51,6
Midlertidige:						
Vikarer	0	0	0	0	0	0
Trainee	1	1	1	1	1	1
Lærlinger	3	3	3	3	3	3
Totalt inkl. midlertidige	58,0	57,8	56,0	55,6	56,0	55,6

Ved utgangen av 2. tertial var det totalt to færre faste ansatte enn i revidert budsjett for 2023. Administrasjonssjef sluttet i sin stilling i august, og ny automatiker starter i sin stilling i 3. tertial. Stillingen til administrasjonssjef er tatt ut i prognosen i bemanningstabellen ettersom det fortsatt kartlegges om arbeidsoppgavene kan dekket inn innenfor eksisterende bemanning. Stillingen er ikke tatt ut av lønnsbudsjettet i avgitt prognose pr. 2. tertial.

I løpet av høsten har en ansatt byttet arbeidssted fra Plan og prosjekt til Drift.

Prognosen tar hensyn til disse endringene samtidig som den tar hensyn til at en ansatt i administrasjonen går av med pensjon i desember.

Nærvær/sykefravær

Sykefravær	Pr. 31.08.23	Pr. 30.04.23	Pr. 31.12.22
Totalt sykefravær	3,6 %	4,2 %	3,6 %
Herav langtidsfravær (> 8 uker)	0,0 %	0,0 %	0,5 %
Herav korttidsfravær (< 8 uker)	3,6 %	4,2 %	3,1 %
Herav egenmeldt fravær	2,0 %	2,7 %	1,8 %
Herav legemeldt fravær	1,6 %	1,5 %	1,8 %

Akkumulert sykefravær ved utgangen av 2. tertial er 3,6 % i hele Hias, derav en nærværspersent på 96,4 %. Nærværspersenten i Hias er vi godt fornøyd med, og sammenlignet med nasjonalt nivå har vi fortsatt et lavt sykefravær. Det er for tiden ingen langtidssykmeldte.

HMS

I 2. tertial er det registret fire avvik knyttet til HMS.

En nestenulykke hvor trykksprøyte til felgrens eksploderte og ansatt fikk felgrens over seg. En personskade hvor ansatt skallet i en brakett og pådro seg sår i hodebunnen.

To avvik knyttet til kategorien «gass/eksplosjon», hvorav ett tilfelle av kullos i arbeidsatmosfæren i kjeller på Biologisk rensetrinn som følge av lekkasje på rør, og ett avvik knyttet til at noen gassmålere ikke har sensor for CO-gass.

Det er ikke registrert noen avvik knyttet til HMS for eget personell i pågående investeringsprosjekter.

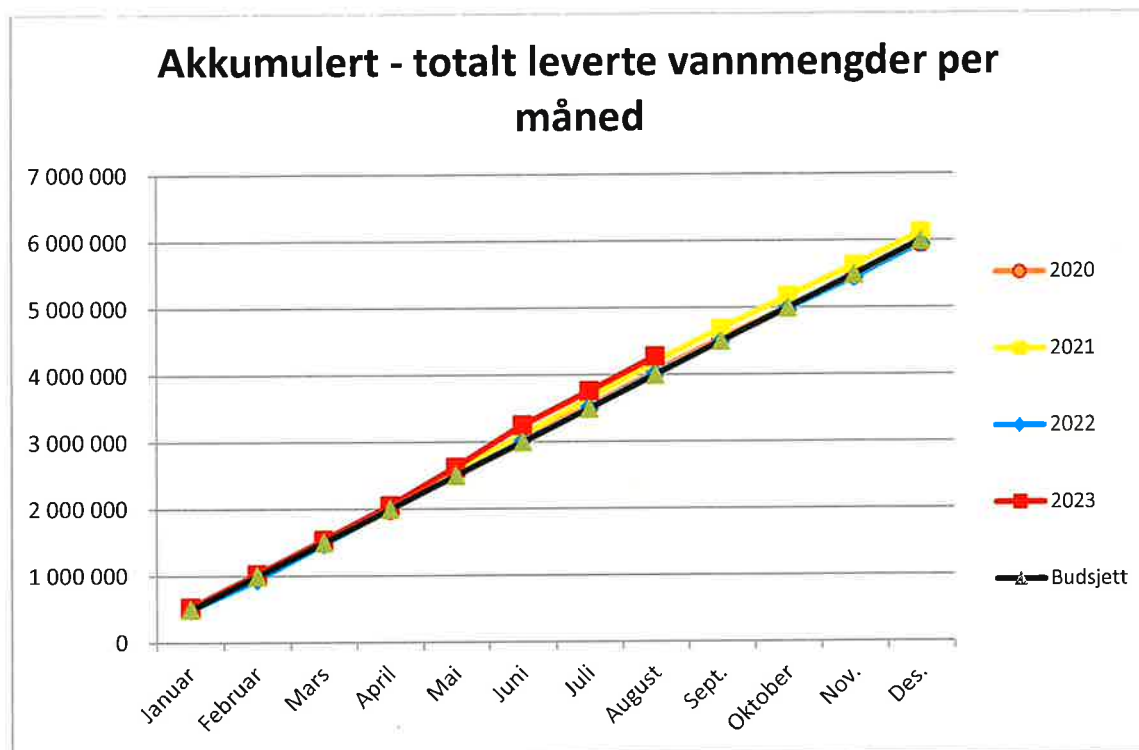
Vann

Utvikling i forhold til overordnede mål

I tabellen nedenfor er utvikling og relevante hendelser i 2. tertial kommentert i forhold til de overordnede målsetningene for selvkostområdet VANN slik disse er formulert i «Felles kommunedelplan for vann og avløp 2014 – 2023.»

Vurd.	Mål	Kommentarer 2. tertial
	Nok vann	<p>Vannbehandlingsanleggene har produsert og levert vannmengden kommunene har hatt behov for i hele perioden. Det er produsert 7 % mer vann enn budsjettert så langt i 2023, og dette avviket oppstod i forbindelse med varmt og tørt vær i juni med antatt hagevanning.</p> <p>Hias har hatt en ledningslekkasje i 2. tertial, der vi måtte reparere en langsgående sprekk i en pvc-ledning over jordet sør for Flagstad pumpestasjon i Hamar kommune.</p> <p>Det har vært en episode med plutselig store vannmengder ut av Vendkvern høydebasseng i juli uten at man har klart å finne noen lekkasjer eller identifisert noen aktører som har utført stor tapping av vann. Dette har også skjedd i september, og det letes fortsatt etter årsak.</p>
	Godt vann	<p>Til tross for tidvis dårlig råvannskvalitet klarer det nye vannbehandlingsanlegget å produsere godt vann i hele perioden, men vi gleder oss til ny inntaksledning kommer i drift senere i høst.</p>
	Sikkert vann	<p>I andre tertial er det registrert et avvik på en prøve ved Rosenlundvika pumpestasjon med 1 Intestinal Enterokokk. Prøven hadde ikke utslag på E-Coli, Koliform, eller Kimtall. Kontrollprøven hadde ikke utslag på forurensing.</p> <p>Det er fortsatt mye læring omkring driften av det nye vannbehandlingsanlegget, og driften er fortsatt arbeidsintensiv.</p>
	God beredskap	<p>Nytt vannbehandlingsanlegg medfører vesentlig bedre beredskap for vannforsyningen i regionen, og dette har vi spesielt reflektert over i forbindelse med flommen i august. Om flommen hadde blitt en halv meter høyere, og uten nytt vannbehandlingsanlegg, så hadde nok innbyggerne i regionen måttet koke drikkevannet sitt i en lengre periode.</p>
	Klima/ Miljø Kunder	<p>Strømforbruket har vært omkring budsjettert mengde KWh.</p> <p>Det har vært en kundeforurensning omkring misfarget drikkevann i et privat hjem i andre tertial. I tillegg var det en henvendelse omkring støy fra Arstad pumpestasjon da vi midlertidig måtte kjøre i gang denne i forbindelse med nedsetting av kum for BaneNor i juni.</p>

Levert vannmengde

Pr. 2. tertial ligger produsert vannmengde 7 % over budsjett, og avviket oppstod i hovedsak i mai og juni.

Økonomisk resultat

Tall i 1000 kr	Regnskap	Rev.bud	Avvik	Rev. Årsprognose	Rev. Årsprognose
	hittil 2023	hittil 2023	vs rev.bud 23	Årsbudsjett 2023	pr. 2. tert 2023
Sum driftsinntekt	55 669	55 080	589	82 620	82 620
Lønns- og personalkostnad	4 025	4 594	568	7 294	6 777
Avskrivninger	16 354	16 441	86	24 661	24 661
Andre driftskostnader	12 761	13 713	952	20 881	21 123
<i>Sum driftskostnad</i>	33 141	34 747	1 607	52 836	52 561
Driftsresultat	22 528	20 333	2 195	29 784	30 059
Finansinntekter	2 389	1 517	872	2 275	3 133
Finanskostnader	19 251	19 023	-228	29 547	31 505
<i>Sum finansinntekt/-kostnad</i>	-16 863	-17 507	644	-27 272	-28 372
RESULTAT	5 665	2 826	2 839	2 512	1 688

Driftsinntekter

Driftsinntekter endte 0,6 mill. kr over revidert budsjett pr. 2. tertial. Avgitt prognose pr. 2. tertial er opprettholdt på samme nivå som revidert budsjett.

Driftskostnader**Lønns- og personalkostnader**

Lønns- og personalkostnader endte 0,6 mill. kr under revidert budsjett pr. 2. tertial. Avgitt prognose pr. 2. tertial er justert ned i forhold til revidert budsjett. For detaljer; se hovedtall for lønns- og personalkostnader side 4.

Avskrivninger

Avskrivninger endte i tråd med revidert budsjett pr. 2. tertial. Avgitt prognose pr. 2. tertial er derfor opprettholdt på samme nivå som revidert budsjett.

Andre driftskostnader

Andre driftskostnader endte 1 mill. kr under revidert budsjett pr. 2. tertial. Av dette er 0,7 mill. kr knyttet til lavere strømpris, resten knytter seg til driftskostnadsprosjekter som får en senere oppstart enn forutsatt i revidert budsjett. I 2. tertial ble vederlaget fra Green Mountain endret fra inntekt til kostnadsdekning. Isolert sett medfører dette en økning i andre driftskostnader pr. 2 tertial i forhold til revidert budsjett som følge av at endringen fra inntekt til kostnadsdekning påvirker internfaktureringen i Hias.

Avgitt prognose pr. 2. tertial er justert opp 0,2 mill. kr i forhold til revidert budsjett som følge av overnevnte forhold. Prognosen tar samtidig høyde for reduserte interne timekostnader fra Plan og prosjekt i driftskostnadsprosjekter.

Finans

Finansinntektene endte 0,9 mill. kr over budsjett. Meravkastningen skyldes høyere likviditetsbeholdning enn forventet. Finansavkastningen for året er av samme grunn justert opp med 0,9 mill. kr til 3,1 mill. kr.

Finanskostnadene endte på 0,2 mill. kr over revidert budsjett. På grunn av økt rentenivå i 3. tertial justeres avgitt prognose pr. 2. tertial opp med 2 mill. kr.

Resultat

Oppsummert bidro mer inntekter, underforbruk av driftskostnader og et bedret finansresultat til et resultat som er 2,8 mill. kr bedre enn revidert budsjett pr. 2. tertial.

Investeringer

Prosjektområde	Regnskap 2023	Årsbudsjett 2023	Revidert budsjett 2023	Prognose pr. 2. tertial
Etablering av fibersamband	112	1 372	1 632	1 632
Hamar nord - Frøbergsberget	1 081	727	2 125	1 081
Midtstranda - Hubred	152	9 840	2 500	2 500
Nytt Hias VBA	12 768	4 336	31 411	30 025
Sanering og rehabilitering vann	1 667	7 273	7 506	11 000
Øvrig	157	1 225	1 525	1 925
Total	15 937	24 774	46 700	48 163

(SP=skisseprosjekt, FP=forprosjekt og DP=detaljprosjekt)

I forhold til revidert budsjett 2023 er prognosen pr. 2.tertial for området Vann økt med 1,5 millioner. Endringen er knyttet til variasjoner innen flere prosjektområder.

Hamar nord – Frøbergsberget

Prosjektet Etappe 3 Jessnesvegen er i all hovedsak ferdigstilt, og endte godt under revidert budsjett. Avviket fra revidert budsjett på 1 mill. kr er knyttet til besparelser i prosjektet.

Nytt Hias VBA

Endringen på 1,4 mill. kr er knyttet til to faktorer: Som følge av innhenting av priser på solcellepaneler fra entreprenør som grunnlag for kontraktsinngåelse, er det nødvendig å øke prognosen med 0,6 mill. kr til totalt 3,25 mill. kr. Det er forutsatt et tilskudd på Enova på 0,9 mill. kr og total kostnad for prosjektet er budsjettet til 4,2 mill. kr. Prosjektet gjennomføres i år som planlagt.

Samtidig overføres 2 mill. kr fra årets reviderte budsjett til 2024 for å ta høyde for etterarbeider. Dette relaterer seg til CE merking av anlegget, ombygging av kummer ved nedlagte Hamar vannbehandlingsanlegg, fjerning av midlertidig parkeringsplass, erstatning til grunneier, arkivering og avslutning av prosjektet. Det er ingen øvrige endringer i totalbudsjett for prosjektet.

Sanering rehabilitering – vann

Endringen på 3,5 mill. kr i forhold til revidert budsjett 2023 er knyttet til prosjektet E6-Arneberg. Kostnader er økt som følge av tilbud fra entreprenør og planlagt fremdrift. Utførelsen er skjøvet frem i tid på grunn av utbyggingen på Heggvin næringspark. Anlegget må være ferdig senest 31.01.24 for å koordinere fremdrift opp mot nødvendige utbygginger på Vensli og Tofsrud trykkøkningsstasjoner. Totalprognosen for prosjektet øker med ca. 0,9 mill. kr basert på gjeldende økonomiplantall.

Avløp

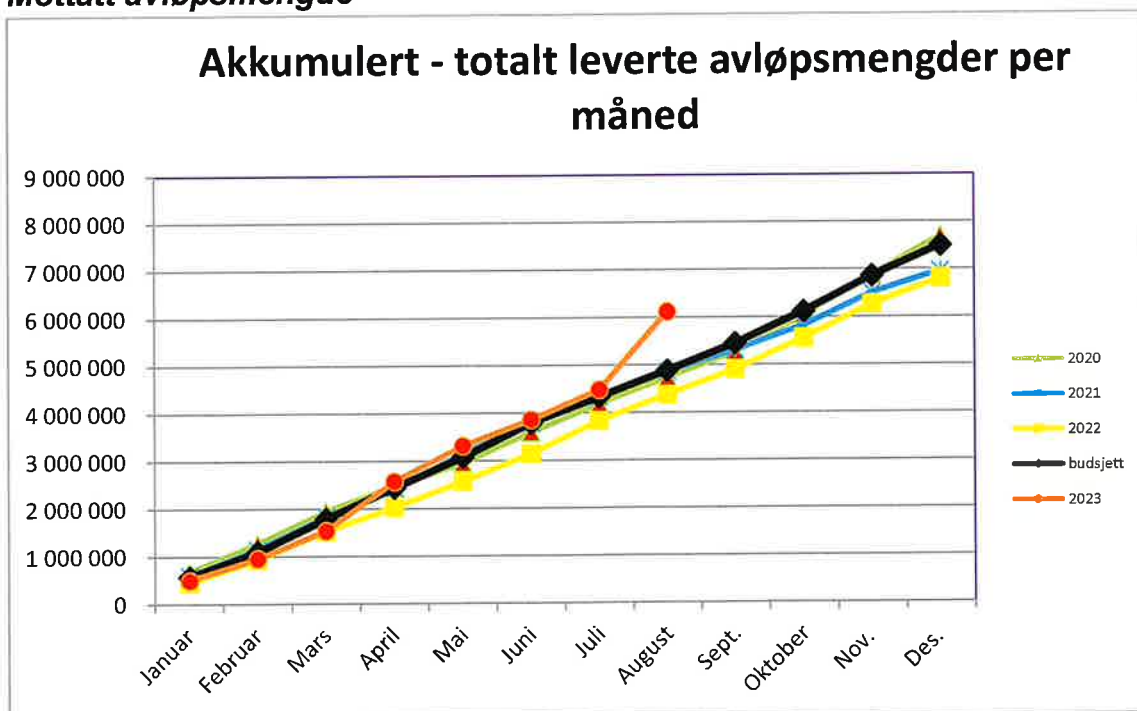
Utvikling i forhold til overordnede mål

I tabellen nedenfor er utvikling og relevante hendelser i 2. tertial kommentert i forhold til de overordnede målsetningene for selvkostområdet AVLØP slik disse er formulert i «Felles kommunedelplan for vann og avløp 2014 – 2023.»

Vurd.	Mål	Kommentarer 2. tertial
●	Kapasitet og funksjonsevne	<p>Akkumulert avløpsmengde pr. 2. tertial er 26 % over budsjett. Dette avviket er i hovedsak oppstått i forbindelse med ekstremvær og flom i august.</p> <p>Det er i perioden registrert 21 overløp på pumpestasjonene og 3 overløp etter forsedimentering på renseanlegget. De aller fleste av overløpene er på grunn av store nedbørmengder og flom i Mjøsa i forbindelse med ekstremvær i august. Akkumulert overløpsprosent på avløpsnettlet ligger på 0,25 % og på renseanlegget på 0,11 % av totalmengden. Samlet sett utgjør dette et estimert utslipp på 15 533 m³ og tap av 68,5 kg fosfor.</p> <p>Det er oppdaget en ledningslekkasje på trykkledningen fra Hjellum pumpestasjon ved Svartelva. Det har vært vanskelig å komme til å reparere lekkasjen på grunn av høy vannstand i Mjøsa. Vi håper å kunne avvente reparasjonen til vinteren da vannstanden har sunkent og at det har blitt tørrere og mer stabile forhold.</p> <p>De biologiske renseprosessene ser ut til å ha klart seg greit gjennom de ekstreme vannmengdene med uttynnet avløp i forbindelse med ekstremværet i august. I denne perioden har vi hatt behov for tidvis mye fellingskemikalier på grunn av forbigang av biologisk rensetrinn i forbindelse med store vannmengder.</p> <p>Det var i mai, juni og juli også en del forbigang i biologisk rensetrinn på grunn av organisk belastning. Dette har sin opprinnelse i påslipp fra de store industribedriftene. Vi måler fortsatt sporadisk høy pH som er uheldig for renseprosessene.</p>
●	Sikkerhet og beredskap	<p>I store deler av august ble våre beredskapsplaner for flom benyttet for å holde pumpestasjonene i drift i høyest mulig grad og for å unngå skade på materiell. Alle våre avløpsstasjoner pumpet gjennom hele perioden selv om det rant litt over i de mest intense regnværsperiodene.</p> <p>Vår ene maskin for sluttavvanning («Bucher-maskin») havarerte mot slutten av 2022, og ble forsøkt reparert. Det viste seg ikke å være mulig, og vi har nå installert deler av en lik maskin vi har fått fra Nedre Romerike Avløpsseksjon. Beredskapen på avvanning har vært redusert i perioden, og vi har utarbeidet et beredskapsnotat for hva vi vil gjøre hvis den andre sluttavvanningsmaskinen også skulle havarere. Dette havariet har påført Hias ekstra kostnader, og det er ønskelig å evaluere om dette er teknologi for fremtiden.</p>

		Beredskapen i nye biologiske renseprosesser kunne vært bedre både i forhold til organisk belastning og hydraulisk kapasitet, men dette blir bedre ved bygging av linje 3 i forbindelse med nitrogenrensing.
●	Ressursutnyttelse og klimapåvirkning	<p>Vi ser at strømforbruket i andre tertial har vært ganske normalt i mai, juni og juli. Ekstremværet i august har medført økt strømforbruk på overføringsanleggene på grunn av store vannmengder og redusert forbruk på renseanlegget da blåsemaskinene i biologisk trinn har hatt en mindre jobb å utføre på grunn av uttynnet avløp. Til gjengjeld har vi brukt vesentlig mer fellingskjemikalier i august for å håndtere stormvannet.</p> <p>Vi har heller ikke produsert biodrivstoff i 2. tertial på grunn av manglende leveranse av reparasjonsdeler til oppgraderingsanlegget. Nå er anlegget satt ut av funksjon, og vi forbereder oss på strømproduserende enhet i stedet.</p> <p>Struvittanlegget er fortsatt i prøvedrift, og vi har produsert ca. 4000 kg Struvitt i perioden.</p>
	Kunder	Hias har mottatt en del henvendelser vedrørende lukt fra renseanlegget i 2. tertial, og spesielt i varm periode i mai/juni. Det er skiftet kull i alle luktreanseanlegg på renseanlegget.

Mottatt avløpsmengde

Pr. 2. tertial ligger avløpsmengden 26 % over budsjettetert mengde, og avviket er i hovedsak oppstått i forbindelse med regn og flom i august.

Økonomisk resultat

Tall i 1000 kr	Regnskap	Rev.bud	Avvik	Rev. Årsprognose	
	hittil 2023	hittil 2023		vs rev.bud 23	Årsbudsjett
				2023	2023
Sum driftsinntekt	91 182	88 495	2 687	134 204	136 834
Lønns- og personalkostnad	12 081	13 781	1 700	21 882	20 330
Avskrivninger	17 913	18 487	574	31 742	31 742
Andre driftskostnader	39 900	37 627	-2 272	58 457	59 934
<i>Sum driftskostnad</i>	69 893	69 895	2	112 081	112 007
Driftsresultat	21 289	18 599	2 689	22 123	24 827
Finansinntekter	-249	-158	-91	-237	-260
Finanskostnader	10 680	10 720	40	16 549	17 657
<i>Sum finansinntekt/-kostnad</i>	-10 929	-10 878	-51	-16 786	-17 917
RESULTAT	10 359	7 721	2 638	5 337	6 911

Driftsinntekter

Driftsinntekter endte 2,7 mill. kr over revidert budsjett pr. 2. tertial, primært som følge av flom i august. Mindre mengder septik og bortfall av inntekter fra biogass som følge av avviklet produksjon bidrar til å redusere inntektseffekten av flommen.

Avgitt prognose pr. 2. tertial er økt med 2,6 mill. kr i forhold til revidert budsjett som følge av overnevnte forhold.

Driftskostnader**Lønns- og personalkostnader**

Lønns- og personalkostnader endte 0,6 mill. kr under revidert budsjett pr. 2. tertial. Avgitt prognose pr. 2. tertial er justert ned i forhold til revidert budsjett. For detaljer; se hovedtall for lønns- og personalkostnader side 4.

Avskrivninger

Avskrivninger endte 0,6 mill. kr under revidert budsjett pr. 2. tertial og skyldes forskyving i ferdigstillelse av investeringer. Avgitt prognose pr. 2. tertial er opprettholdt på samme nivå som revidert budsjett i tråd med siste prognose for framdrift i investeringer.

Andre driftskostnader

Andre driftskostnader endte 2,3 mill. kr over revidert budsjett pr. 2. tertial. Av dette er 1,8 mill. kr relatert til reparasjon og vedlikehold, knyttet til både bygg, maskiner og ledninger. I tillegg har det vært høyere pris på kjemikalier og mer forbruk som følge av flom. I 2. tertial ble vederlaget fra Green Mountain endret fra inntekt til kostnadsdekning. Isolert sett medfører dette en økning i andre driftskostnader pr. 2. tertial i forhold til revidert budsjett som følge av at endringen fra inntekt til kostnadsdekning påvirker internfaktureringen i Hias. Lavere strømpris og reduserte interne timekostnader fra Plan og prosjekt i driftskostnadsprosjekter

er med på å redusere det totale overforbruket.

Avgitt prognose pr. 2. tertial er justert opp 1,5 mill. kr i forhold til revidert budsjett som følge av overnevnte forhold.

Finans

Det var i revidert budsjett forventet en negativ gjennomsnittlikviditet på 6,6 mill. kr. Dette betyr i praksis at Avløp låner likviditet fra Vann. Dette har også vært realiteten frem til 2. tertial, og finansinntektene er negative med 0,2 mill. kr. Likviditeten forventes ikke å bli positiv før et låneopptak i 2024 er gjennomført. Finansavkastningen for året forventes å bli noe lavere enn i revidert budsjett.

Finanskostnadene endte på revidert budsjett. På grunn av høyere rentenivå for resten av året oppjusteres avgitt prognose pr. 2. tertial med 1,1 mill. kr.

Resultat

Oppsummert bidro økte inntekter til et resultat som er 2,6 mill. kr bedre enn revidert budsjett pr 2. tertial.

Investeringer

Prosjektområde	Regnskap 2023	Årsbudsjett 2023	Revidert budsjett 2023	Prognose pr. 2. tertial
Gjødsselfabrikken - Investering	3 769	4 500	10 461	14 911
Nitrogrenrensing	-	-	350	350
Sanering og rehabilitering avløp	916	10 005	3 417	1 847
Øvrig	700	3 355	4 005	3 000
Total	5 385	17 860	18 233	20 108

(SP=skisseprosjekt, FP=forprosjekt og DP=detaljprosjekt)

Prognosen for Avløp viser en økning på 1,9 mill. kr i forhold til revidert budsjett for 2023. Endringen er knyttet til kostnader og fremdrift på Gjødsselfabrikken, samt en reduksjon i forbruket innenfor sanering og rehabilitering avløp som i hovedsak skyldes forsinkelser i prosjektgjennomføring.

Gjødsselfabrikken/RA – investering

Prognosen pr 2. tertial er økt med 4,5 mill. kr i forhold til revidert budsjett for 2023. Endringen er knyttet til to prosjekter i prosjektområdet.

Det er besluttet at Hias bygger ut solcelleanlegg for både Sandvika vannbehandlingsanlegg og renseanlegget blokk 1 i 2023. Dermed settes prosjektet i gang et år tidligere enn hva som ble lagt til grunn i revidert budsjett. Prognose på 3,25 mill. kr for 2024 flyttes til 2023. Totalen for prosjektet er uendret.

I prosjektet DP Utnyttelse av biogass får vi en økning på 1,2 mill. kr i forhold til revidert budsjett. Etter gjennomført anskaffelse viste det seg at tilbudene overskred prosjekterte

kostnader, og det totale budsjettet måtte økes fra 10,5 mill. kr til 11,7 mill. kr. Prosjektet ansees fremdeles som meget lønnsomt.

Sanering og rehabilitering - avløp

For prosjektet DP Tokstad har vi fått en økning i projektkostnaden på 0,6 mill. kr knyttet til luktreduseringsanlegg, avfuktingsanlegg og nivågivere i inn- og utløpssumper. Det er mulig BaneNor vil ta noe av kostnadene, men dette er ikke avklart enda, og foreløpig ligger det på Hias.

Videre er det forsinkelser i prosjektene Sanering Rudshøgda-Dropptank og Sanering Rosenlundvika-Koigen hvor til sammen 1,5 mill. kr overføres til 2024. Begge forsinkelser skyldes forhold utenfor Hias' kontroll.

Det er innsparinger på 0,2 mill. kr i forhold til revidert budsjett i prosjektet Rehabilitering Kum 3 som er avsluttet.

Saksbehandler	Arkiv	ArkivsakID
Mai Riise	FAG-409	23/164

Resultater fra Norsk Vann benchmarking 2022

Representantskapet får en presentasjon av resultatene fra Norsk Vann's undersøkelse basert på tall for 2022. Presentasjonen ligger vedlagt, og gis i møtet.

STYRETS INNSTILLING:

1. Representantskapet tar presentasjonen til orientering

Hamar, 05.10.2023

Kjell Magne Brobakken (Sign.)
Styrets leder

Trykte vedlegg

Utrykte vedlegg

STYRETS BEHANDLING

Muntlig orientering da det behandles i styret samme dag.

ADMINISTRASJONENS VURDERINGER

Hias sin deltakelse i benchmarkingssystemet Bedrevann er relativt ressurskrevende, og man opplever mye etterarbeid med feilretting og ikke sammenlignbare tall. I tillegg har eierkommunene valgt å ikke delta i ordningen. Dette medfører at Hias sine resultater for ledningsnett er lite sammenlignbare med de andre aktørene. Resultatene med kommentarer ligger i vedlegget.

FAKTA

Norsk Vann's benchmarksystem, bedreVANN, sammenstiller resultater fra norske kommuner og VA-selskap med parametere i forhold til kostnadseffektivitet, tjenestekvalitet og bærekraft. 77 kommuner og 9 interkommunale vann- og avløpselskap har vært deltakere i 2022, der 3,55 millioner innbyggere er tilknyttet VA-tjenestene. Dette er 77 % av de 4,62 millioner innbyggerne som er tilknyttet kommunalt nett i Norge.

Hias har deltatt i sammenligningen siden oppstarten i 2011, men eierkommunene har valgt å ikke delta. Kostnadsbildet for abonnentene blir derfor ikke komplett i forhold til ledningsnett, så lenge kommunene ikke deltar med deres del av verdikjeden. Sammenligningene med andre i forhold til ledningsnett er derfor ikke representative.

PRO OG KONTRA

Administrasjonen mener det burde eksistere et nasjonalt, myndighetspålagt benchmarkingssystem der man får alle med i et system som muligens kunne ha et noe forenklet ambisjonsnivå. Dette er både foreslått og diskutert i diverse utredninger og fora på myndighetsnivå. Inntil dette eventuelt kommer på banen, mener administrasjonen at Hias bør delta i dagens Norsk vann system, men samtidig tilstrebe å begrense ressursbruken.

Norsk Vann bruker en konsulent fra et enkeltmannsforetak til denne jobben. Dette medfører også en risiko og sårbarhet i forhold til systemet.

ALTERNATIVER TIL INNSTILLINGEN

Ingen

RISIKO

Ikke vurdert

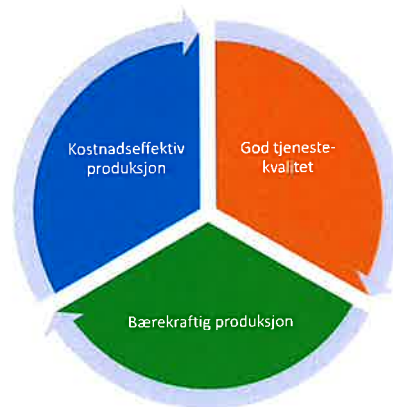
IKT-SIKKERHET

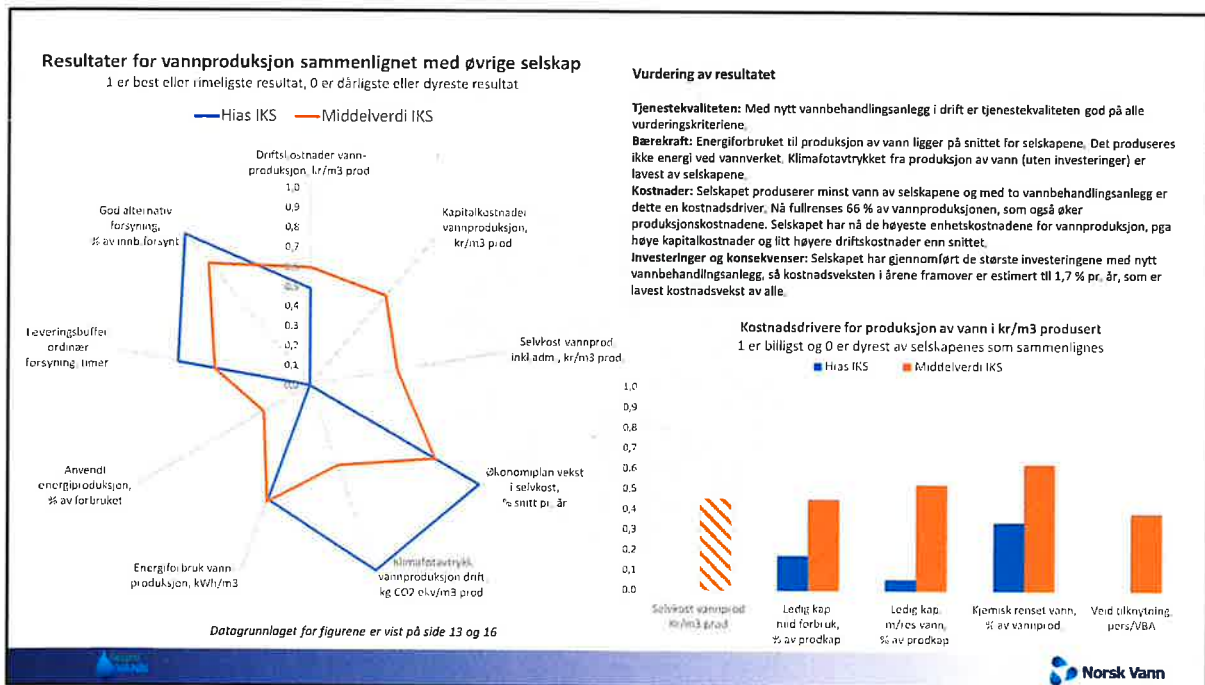
Ingen konsekvens.

KONSEKVENSER FOR BEMANNING

Ingen konsekvens.

Benchmark 2022 - Målekartet i bedreVANN

Dette er en selskapssammenligning med Vestfold vann, NRV, IVAR, Glitre og Asker/Bærum

Det blå er Hias, og det «lønner seg» å være ytterst

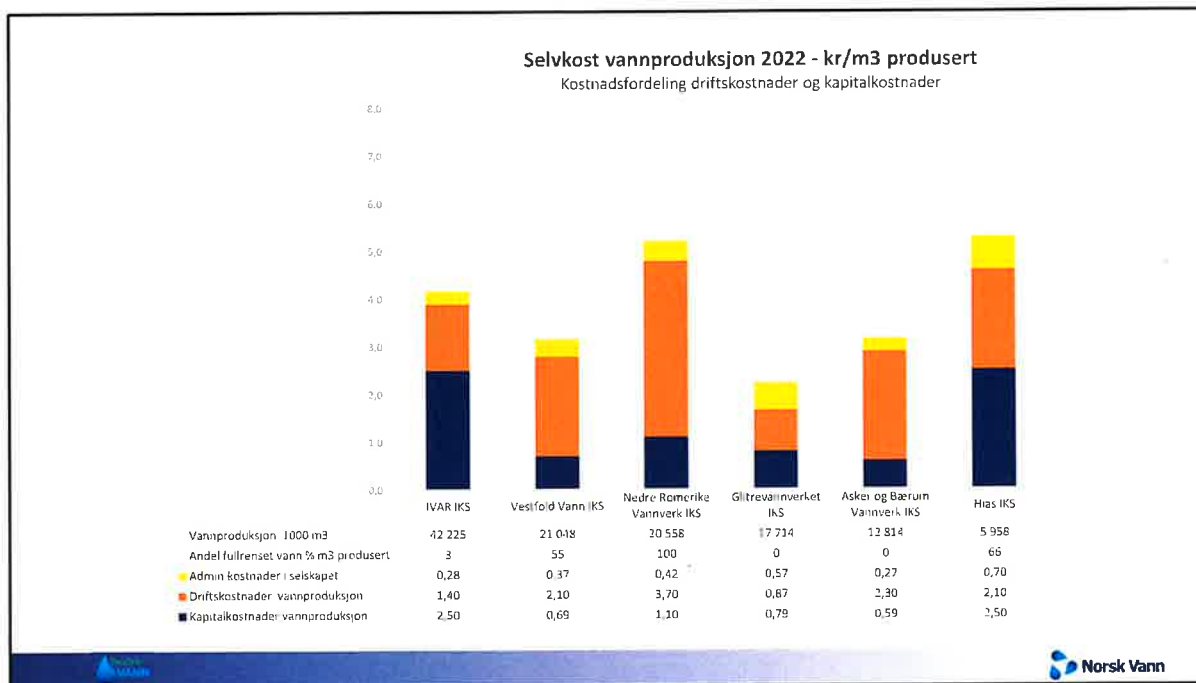
Hias er ½-parten så store som nest minste selskap vi sammenligner oss med, og dette vil påvirke kostnadene.

Vi er nå eneste selskap som ikke må investere stort fremover for å tilfredsstille standard-krav, men vår selvkost for vannproduksjon er nå den høyeste blant selskapene.

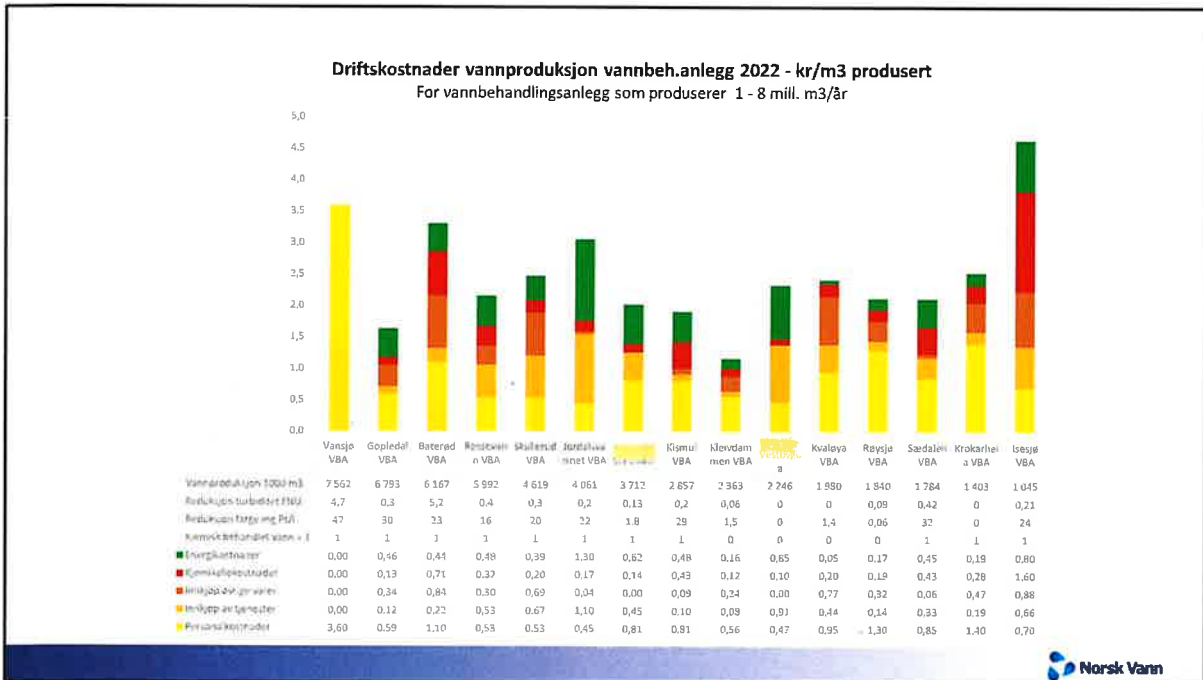
Driftskostnadene for vannproduksjon er egentlig moderate når man tar størrelsen i betraktning.

Kostnadene for transport er ikke mulig å sammenligne så lenge ikke kommunene også deltar i Benchmarkingen.

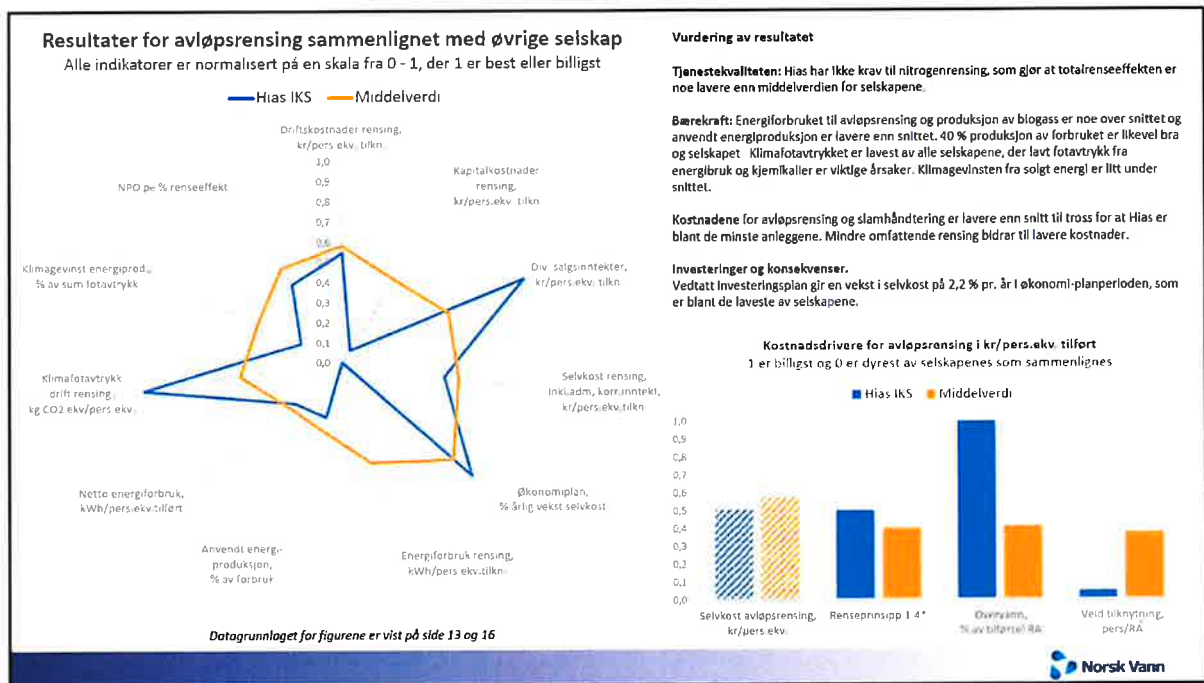
Vi har lavest prisutvikling fremover.

Selskapsammenligning vannproduksjon

Her er Hias sine driftskostnader sammenlignet med «små» kommunale og interkommunale vannbehandlingsanlegg som deltar i Bedrevann
Fordelingen av kostnader mellom Sandvika og Vestbygda er foreløpig ikke helt riktig, men blir riktigere for 2023

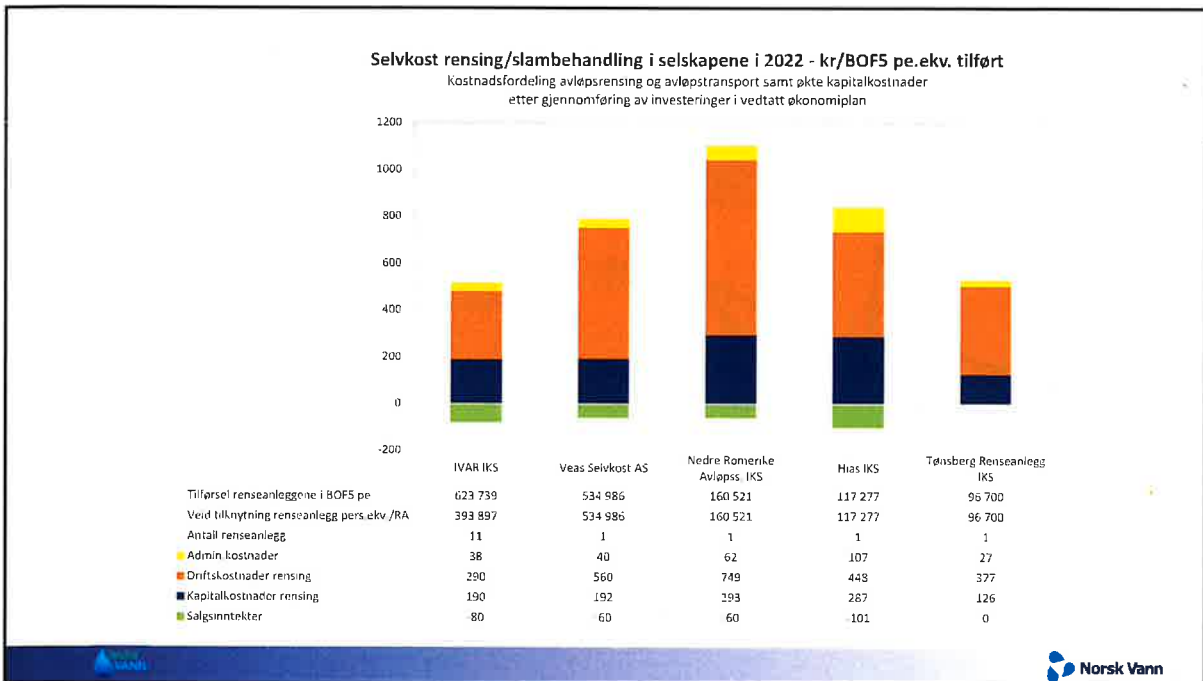
Så over på avløp...

Dette er selskapssammenligningen – Ivar, Veas, NRA, Tønsberg og Hias

Særegenheter ved oss er at vi er små og har «tykt avløp».

Vi har lavere investeringsplaner i økonomiplanene våre enn de andre fremover.

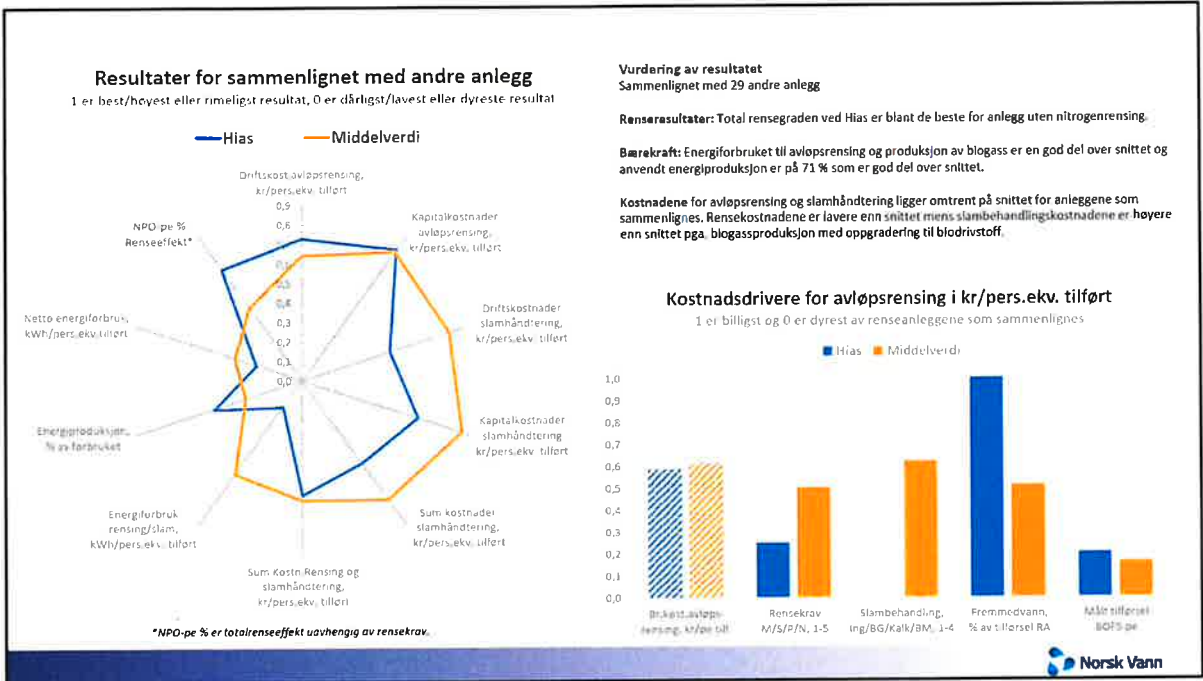
Dette har noe med at vi har oppgradert til å kunne oppfylle dagens renskrav.

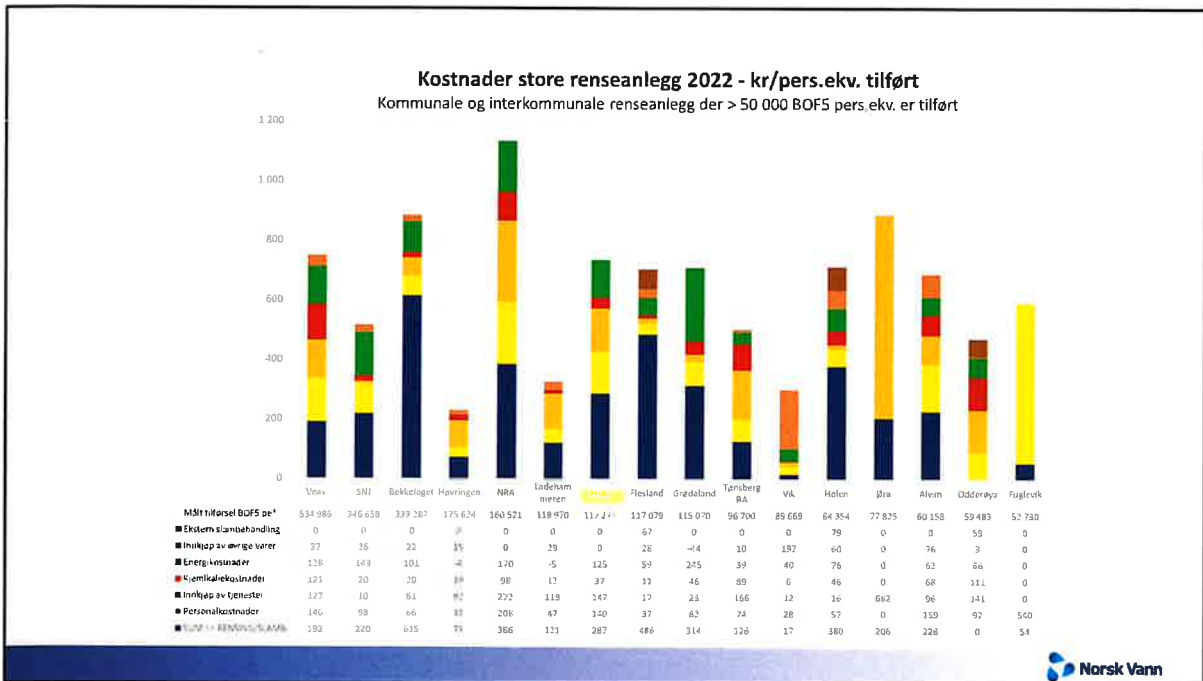
Her er kostnadene i selskapsammenligningen

Jeg synes vi kommer godt ut egentlig når man setter kostnader opp mot forurensingsbelastning

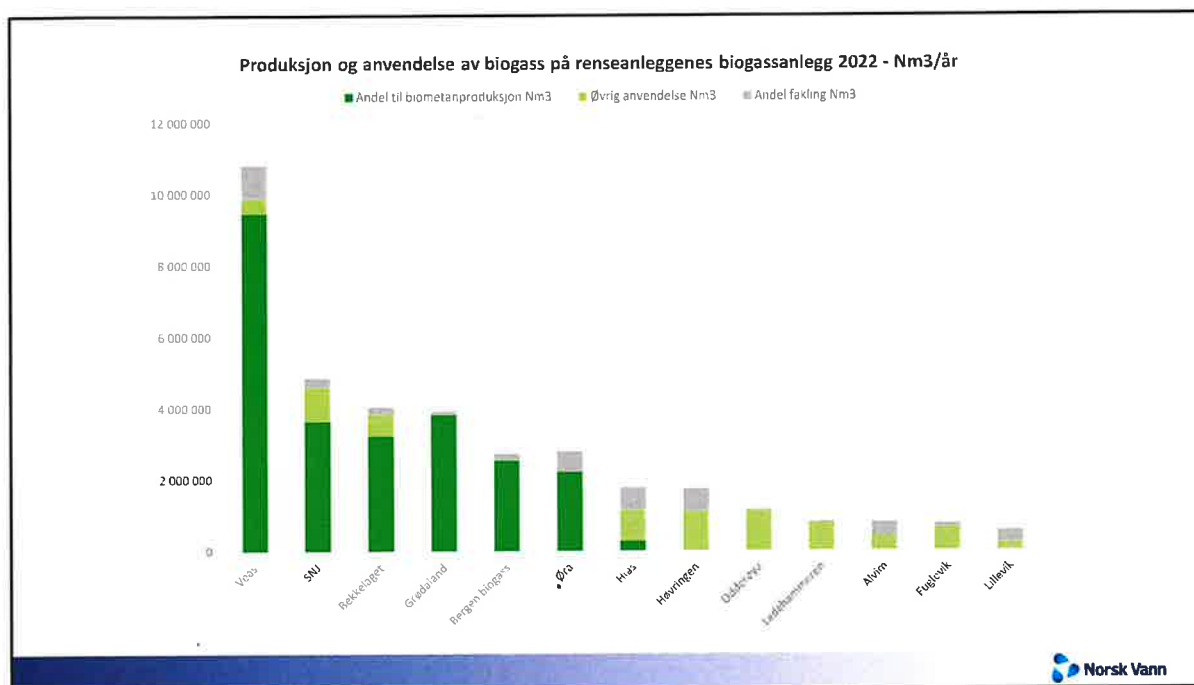
Utfordringen er nå det kun er halvparten så mange abonnenter til å dekke kostnadene som det er forurensingsbelastning

Her blir vi sammenlignet med kommunale og interkommunale rensenanlegg
 Veldig mange av disse anleggene må investere i øket rensing og/eller slambehandling fremover

Her er kostnadene sammenlignet med kommunale og interkommunale renseanlegg
 Biologiske anlegg har hatt økte kostnader i 2022 pga strømprisene
 De som renser for Nitrogen har store kjemikaliekostnader til fellingskjemikalier og metanol

Vi har ikke klart å utnytte potensialet i biogass drivstoffproduksjon i 2022, og det blir enda verre i 2023....

Saksbehandler	Arkiv	ArkivsakID
Lise Busterud Nordal		23/156

Saksnr	Utvalg	Type	Dato
23/23	Representantskapet Hias IKS	ST	19.10.2023

Åpen post

Styrets innstilling:

Ottestad, 14.09.2023

Kjell Magne Brobakken
Styrets leder